

23814/1903

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZAK

23814

Gróf Széchenyi István

EMLÉKKÖNYV

(ELSŐ ÉVFOLYAM)

1903

Gróf Széchenyi István

Szerkeszti: ERDÉLYI GYULA

Kiadja: a gróf Széchenyi István emléke ápolására alakult bizottság

Ara 70 fillér

OSAK

Gróf Széchenyi István

EMLÉKKÖNYV

(ELSŐ ÉVFOLYAM)

1903

Gróf Széchenyi István

Szerkeszti: ERDÉLYI GYULA

Kiadja: a gróf Széchenyi István emléke ápolására alakult bizottság

*Magy. h.
1594 obo.*

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

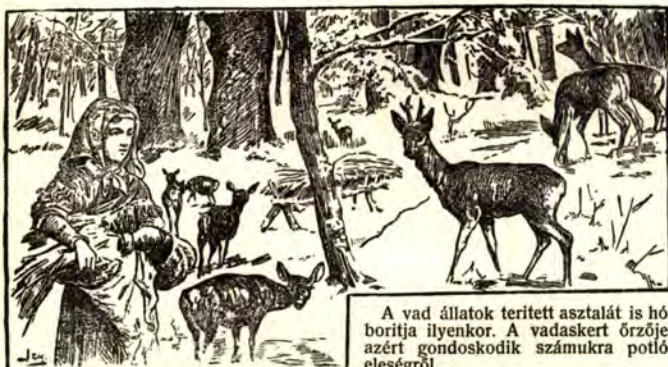
23.814/1

E. Gy. m. f. ...
3 év 400 sz.

Január.

A vad állatok terített asztalát is hó borítja ilyenkor. A vadaskert őrzője azért gondoskodik számukra potló eleségről.

Napok	Róm. kath. és protestáns naptár	☉ Nap		Jegyzetek
		kél ó. p.	ny. ó. p.	
1 Csütört.	Ujesztend.	7 51	4 15	ZK Könyvtár
2 Péntek	Makár ap.	7 51	4 16	
3 Szomb.	Genovéva	7 51	4 17	
4 Vasárn.	D. Titus pk.	7 50	4 18	
5 Hétfő	Telesfor	7 50	4 20	
6 Kedd	Vizkereszt	7 50	4 22	
7 Szerda	Bálint	7 49	4 23	
8 Csütört.	Sőrény a.	7 49	4 24	
9 Péntek	Julian vt.	7 48	4 25	
10 Szomb.	Rem. Pál	7 48	4 27	
11 Vasárn.	D1 Hygin	7 47	4 28	
12 Hétfő	Ernő	7 47	4 29	
13 Kedd	Vidor	7 46	4 30	
14 Szerda	Felix P.	7 46	4 32	
15 Csütört.	Mór apát	7 45	4 34	
16 Péntek	Marcel	7 45	4 36	
17 Szomb.	R. Antal	7 44	4 37	
18 Vasárn.	D2 Jéz. nev.	7 43	4 38	
19 Hétfő	Sára	7 42	4 40	
20 Kedd	Fáb., Seb.	7 41	4 41	
21 Szerda	Ágnes sz.	7 40	4 43	
22 Csütört.	Vince v.	7 30	4 45	
23 Péntek	Mária elj.	7 38	4 46	
24 Szomb.	Timot pk.	7 37	4 48	
25 Vasárn.	D. Sz. Cs. ú.	7 36	4 49	
26 Hétfő	Polykarp	7 35	4 51	
27 Kedd	Ar. sz. János	7 34	4 52	
28 Szerda	N. Károly	7 33	4 54	
29 Csütört.	Sal. Fer.	7 33	4 55	
30 Péntek	Adelgund	7 31	4 56	
31 Szomb.	Nol. Péter	7 30	4 58	

F e b r u á r.

Az éneklő madár se dusslakodik
télen az elesésekben. Jóságú emberek,
gyermekek segítik hát őket az inség
ez idejében.

Napok	Róm kath. és protestáns naptár	☉ Nap		Jegyzetek
		kél ó. p.	ny. ó. p.	
1 Vasárn.	D4 Ignác	7 29	4 59	ZK
2 Hétfő	Gy. sz. b. a.	7 28	5 1	
3 Kedd	Balázs p. k.	7 27	5 2	
4 Szerda	Veronika	7 26	5 4	
5 Csütört.	Agáta sz.	7 25	5 6	
6 Péntek	Dorottya	7 24	5 8	
7 Szomb.	Romuald	7 22	5 9	
8 Vasárn.	D Septuag.	7 30	5 11	
9 Hétfő	Apollonia	7 19	5 13	
10 Kedd	Skolastik	7 18	5 15	
11 Szerda	Dezső pk.	7 16	5 16	
12 Csütört.	Eulália	7 14	5 18	
13 Péntek	Eduárd	7 12	5 20	
14 Szomb.	Kal., Bál.	7 10	5 21	
15 Vasárn.	D1 Sexag.	7 8	5 23	
16 Hétfő	Julianna	7 6	5 24	
17 Kedd	Sabbas P.	7 4	5 26	
18 Szerda	Koloman	7 2	5 27	
19 Csütört.	Zsuzsána	7 1	5 29	
20 Péntek	Eleuther	7 0	5 30	
21 Szomb.	Orsolya	6 59	5 31	
22 Vasárn.	D2 Quinq.	6 57	5 32	
23 Hétfő	Romana	6 55	5 34	
24 Kedd	Hushagyó k.	6 53	5 36	
25 Szerda	Hamvazó sz.	6 51	5 37	
26 Csütört.	Viktor	6 49	5 38	
27 Péntek	Leander	6 47	5 40	
28 Szomb.	Roman	6 45	5 41	

M á r c z i u s.

A természet nyílik most, de a házőrző lánczra van verve, nem keresheti meg eteledét. Gondoskodjunk hát mi róla.

Napok	Róm. kath. és protestáns naptár	☉ Nap		Jegyzetek
		kél ó. p.	ny. ó. p.	
1 Vasárn.	D3 Invoc.	6 43	5 42	Könyvtár
2 Hétfő	Simplic.	6 41	5 44	
3 Kedd	Kunigund	6 39	5 45	
4 Szerda	Kántorb.	6 37	5 46	
5 Csütört.	Eusebius	6 35	5 48	
6 Péntek	Frigyes	6 33	5 49	
7 Szomb.	Aq. Tam.	6 31	5 50	
8 Vasárn.	D4 Remin	6 29	5 52	Könyvtár
9 Hétfő	Franciska	6 27	5 54	
10 Kedd	40 vért.	6 25	5 56	
11 Szerda	Heraklius	6 23	5 57	
12 Csütört.	Gergely p.	6 21	5 59	
13 Péntek	Rozina	6 19	6 1	
14 Szomb.	Mathild	6 17	6 3	
15 Vasárn.	D5 Oculi	6 15	6 4	Könyvtár
16 Hétfő	Henrika	6 13	6 6	
17 Kedd	Gertrud	6 11	6 7	
18 Szerda	Sánd., Ede	6 9	6 8	
19 Csütört.	József n. a.	6 7	6 9	
20 Péntek	Nicetas	6 5	6 10	
21 Szomb.	Benedek	6 3	6 11	
22 Vasárn.	D6 Laetar	6 1	6 13	Könyvtár
23 Hétfő	Viktoria	5 59	6 15	
24 Kedd	Gábor	5 57	6 16	
25 Szerda	Gy. o. b. a.	5 55	6 18	
26 Csütört.	Manó	5 53	6 19	
27 Péntek	Rupert	5 51	6 20	
28 Szomb.	Gusztáv	5 49	6 22	
29 Vasárn.	D7 Judica	5 48	6 24	Könyvtár
30 Hétfő	Quirin	5 45	6 25	
31 Kedd	Benjamin	5 43	6 27	

Április.

A házi baromfi se igen lel ilyenkor még elég táplálékot a szabadban, nyujtsunk hát neki mi, úgy lesz örömmünk, hasznunk benne.

Napok	Róm. kath. és protestáns naptár	☉ Nap		Jegyzetek
		kél ó. p.	ny. ó. p.	
1 Szerda	Hugo	5 41	6 29	
2 Csütört.	P. Ferenc	5 39	6 30	
3 Péntek	7 fájd. sz.	5 37	6 31	
4 Szomb.	Amb., Izid.	5 35	6 32	
5 Vasárn.	D8 Vir. vas.	5 33	6 33	
6 Hétfő	Sixtus p.	5 31	6 35	
7 Kedd	Herman	5 29	6 36	
8 Szerda	Dénes., Al.	5 27	6 37	
9 Csütört.	Nagy Csüt.	5 26	6 39	
10 Péntek	Nagy Pént.	5 24	6 40	
11 Szomb.	N. Sz. N. ü.	5 22	6 42	
12 Vasárn.	D Husv. vas.	5 20	6 43	
13 Hétfő.	Husvéth.	5 18	6 44	
14 Kedd	Tiburtius	5 16	6 46	
15 Szerda	Neszte	5 14	6 47	
16 Csütört.	Turibius	5 12	6 48	
17 Péntek	Rezső	5 10	6 50	
18 Szomb.	Apollonia	5 8	6 51	
19 Vasárn.	D1 Quas.	5 6	6 53	
20 Hétfő	Ágnes	5 4	6 54	
21 Kedd	Anselmus	5 3	6 56	
22 Szerda	Solt, Kaj.	5 1	6 57	
23 Csütört.	Béla vt.	4 59	6 58	
24 Péntek	György	4 57	6 59	
25 Szomb.	Márk ev.	4 56	7 1	
26 Vasárn.	D2 Miser.	4 55	7 3	
27 Hétfő	Peregrin	4 53	7 4	
28 Kedd	Vitályos	4 51	7 5	
29 Szerda	Péter v.	4 49	7 7	
30 Csütört.	Sz. Katal.	4 47	7 8	

M á j u s.

Legelőre kerül ilyenkor majd minden állatunk, a juh is Ezt tartsuk vissza a vadvizre való járástól, mert ott métely férget szed fel s elpusztul.

Napok	Róm. kath. és protestáns naptár	☉ Nap		Jegyzetek
		kél. ó. p.	ny. ó. p.	
1 Péntek	Fül., Jak.	4 45	7 9	
2 Szomb.	Zsigmond	4 48	7 11	
3 Vasárn.	D3 Jubil.	4 41	7 12	
4 Hétfő	Flórián	4 40	7 13	
5 Kedd	Vince	4 39	7 15	
6 Szerda	Ol. f. Ján.	4 37	7 16	
7 Csütört.	Gizella	4 36	7 17	
8 Péntek	Mih. ar. m.	4 35	7 18	
9 Szomb.	Gergely	4 33	7 19	
10 Vasárn.	D4 Cantat	4 31	7 20	
11 Hétfő	Beatrix	4 30	7 22	
12 Kedd	Pongrác	4 29	7 23	
13 Szerda	Szervác	4 28	7 24	
14 Csütört.	Bonifác	4 27	7 26	
15 Péntek	Zsófia	4 26	7 28	
16 Szomb.	Nep. Ján.	4 25	7 29	
17 Vasárn.	D5 Rogate	4 24	7 31	
18 Hétfő	Felix h.	4 23	7 32	
19 Kedd	Ivo pk.	4 22	7 33	
20 Szerda	Bernát	4 21	7 34	
21 Csütört.	Áld. Csüt.	4 20	7 35	
22 Péntek	Julia sz.	4 19	7 36	
23 Szomb.	Dezső	4 18	7 37	
24 Vasárn.	D6 Exaudi	4 17	7 38	
25 Hétfő	Orbán P.	4 16	7 39	
26 Kedd	Ner. Fülöp	4 15	7 40	
27 Szerda	János J.	4 14	7 41	
28 Csütört.	Vilm. Ém.	4 13	7 42	
29 Péntek	Maximil.	4 12	7 43	
30 Szomb.	Nándor	4 11	7 44	
31 Vasárn.	D Pünk. v.	4 11	7 45	

Junius.

Már nagyocská csikó van ilyenkor kanczánk alatt. Hogy jó ló lehessen belőle, olyan gondnal kell nevelni azt, akár a gyermeket.

Napok	Róm. kath. és protestáns naptár	☉ Nap		Jegyzetek
		kél. ó. p.	ny. ó. p.	
1 Hétfő	Pünk. hétfő	4 10 7	4 6	
2 Kedd	Eraz., Mar.	4 10 7	4 7	
3 Szerda	Kántorb.	4 9 7	4 7	
4 Csütört.	Quirin	4 9 7	4 8	
5 Péntek	Bonifác	4 8 7	4 8	
6 Szomb.	Norbert	4 8 7	4 9	
7 Vasárn.	D1 Sz. Hár.	4 7 7	4 9	Könyvtár
8 Hétfő	Medárd	4 7 7	4 50	
9 Kedd	Felix, Pr.	4 7 7	4 51	
10 Szerda	Margita	4 6 7	4 51	
11 Csütört.	Ur napja	4 6 7	4 52	
12 Péntek	Basilid. v.	4 6 7	4 53	
13 Szomb.	Pád. Ant.	4 6 7	4 54	
14 Vasárn.	D2 N. Vaz	4 5 7	4 54	
15 Hétfő	Vida, Mod.	4 5 7	4 54	
16 Kedd	R. Ferenc	4 5 7	4 55	
17 Szerda	Adolf	4 5 7	4 55	
18 Csütört.	Marcel	4 5 7	4 56	
19 Péntek	Julianna	4 4 7	4 56	
20 Szomb.	Pál c., Sil.	4 4 7	4 56	
21 Vasárn.	D3 Alajos	4 4 7	4 56	
22 Hétfő	Paulin pk.	4 4 7	4 56	
23 Kedd	Szidónia	4 4 7	4 56	
24 Szerda	Ker. Ján.	4 4 7	4 57	
25 Csütört.	Prosper	4 5 7	4 57	
26 Péntek	Ján. s Pál	4 5 7	4 57	
27 Szomb.	László k.	4 5 7	4 57	
28 Vasárn.	D4 Leop.	4 6 7	4 57	
29 Hétfő	Péter és Pál	4 6 7	4 56	
30 Kedd	Pál a. eml.	4 7 7	4 56	

Julius.

Marháink ha mindig istállóban volnának, baj lenne belőle. Legelőre hát velük, a hol jó víz is van, úgy lesznek erősek, egészségesekek.

Napok	Róm. kath. és protestáns naptár	☉ Nap		Jegyzetek
		kél. ó. p.	ny. ó. p.	
1 Szerda	Teob., S.	4 7	7 56	
2 Csütört.	Sarl. b. A.	4 8	7 56	
3 Péntek	Eulog., S.	4 8	7 55	
4 Szomb.	Udalrik	4 9	7 55	
5 Vasárn.	D5 Cirill	4 10	7 55	
6 Hétfő	Esaiás	4 11	7 54	
7 Kedd	Vilibald	4 12	7 54	
8 Szerda	Kilian	4 13	7 53	
9 Csütört.	Bereck	4 14	7 53	
10 Péntek	Amália	4 15	7 52	
11 Szomb.	Pius p.	4 16	7 52	
12 Vasárn.	D6 Henr.	4 17	7 51	
13 Hétfő	Jenő, M.	4 18	7 51	
14 Kedd	Bonavent.	4 19	7 50	
15 Szerda	Ap. oszl.	4 20	7 50	
16 Csütört.	Skap. ün.	4 21	7 49	
17 Péntek	Elek H.	4 22	7 49	
18 Szomb.	Fridrik	4 23	7 48	
19 Vasárn.	D7 P. Vince	4 24	7 47	
20 Hétfő	Ilés pr.	4 26	7 46	
21 Kedd	Dániel pr.	4 27	7 45	
22 Szerda	Már. Mag.	4 28	7 43	
23 Csütört.	Libór P.	4 29	7 42	
24 Péntek	Krisztina	4 30	7 41	
25 Szomb.	Jakab ap.	4 32	7 40	
26 Vasárn.	D8 Anna	4 33	7 39	
27 Hétfő	Pentele	4 34	7 38	
28 Kedd	Inc., Géza	4 35	7 37	
29 Szerda	Mártha	4 37	7 36	
30 Csütört.	Abdon, J.	4 38	7 34	
31 Péntek	Loj. Ignác	4 39	7 33	

A u g u s z t u s .

Ne feledjük állatok munkáltatásánál,
hogy a túlterhelés káros. Két állat
huzza, a mit egy nem bír s négy, a
mi kettőt tulerőltetne. Így jó az.

Napok	Róm. kath. és protestáns naptár	☉ Nap		Jegyzetek
		kél ó. p.	ny. ó. p.	
1 Szomb.	Vas. Pét.	4 40	7 32	
2 Vasárn.	D9 Port.	4 41	7 30	LK
3 Hétfő	Istv. v. tal.	4 42	7 29	
4 Kedd	Domonk.	4 43	7 27	
5 Szerda	Havi b. A.	4 45	7 25	
6 Csütört.	Ur szin. v.	4 46	7 24	
7 Péntek	Kajetán	4 47	7 23	
8 Szomb.	Cyriak v.	4 48	7 21	
9 Vasárn.	D10 Rom	4 49	7 20	
10 Hétfő	Lőrinc	4 51	7 18	
11 Kedd	Zsuzsanna	4 53	7 17	
12 Szerda	Klára	4 54	7 16	
13 Csütört.	Hipolyt v.	4 55	7 15	
14 Péntek	Euseb. á.	4 56	7 12	
15 Szomb.	N. b. Ász. n.	4 58	7 10	
16 Vasárn.	D11 Rók.	4 59	7 8	
17 Hétfő	Liberát	5 07	6 6	
18 Kedd	Ilona cs.	5 27	4 4	
19 Szerda	Lajos p.	5 37	2 2	
20 Csütört.	István kir.	5 47	0 0	
21 Péntek	Bernát	5 56	59	
22 Szomb.	Timoth.	5 66	58	
23 Vasárn.	D12 Fül.	5 76	56	
24 Hétfő	Bertalan	5 86	54	
25 Kedd	Lajos kir.	5 106	52	
26 Szerda	Samu	5 116	50	
27 Csütört.	Kal. Józs.	5 136	48	
28 Péntek	Ágoston	5 146	46	
29 Szomb.	Ján. lefej.	5 156	44	
30 Vasárn.	D őrangy	5 176	42	
31 Hétfő	Raimund	5 196	41	

Szeptember.

Az iskola beállt. A gyerek igyekezzék szorgalmasan, jól tanulni, de szabad idejében ne kinozza, hanem védje s gondozza a keze ügyébe eső állatokat.

Napok	Róm. kath. és protestáns naptár	☉ Nap		Jegyzetek
		kél ó. p.	ny. ó. p.	
1 Kedd	Egyed a.	5 20	6 39	
2 Szerda	Zeno, Ist.	5 22	6 37	
3 Csütört.	Albert	5 23	6 35	
4 Péntek	Rozál. sz.	5 25	6 33	
5 Szomb.	Viktor v.	5 26	6 31	
6 Vasárn.	D14 Zak.	5 28	6 29	ZK Könyvtár
7 Hétfő	Regina	5 29	6 27	
8 Kedd	Kisassz. n.	5 31	6 25	
9 Szerda	Gorgon.	5 32	6 23	
10 Csütört.	Tol. Mikl.	5 33	6 21	
11 Péntek	Athanas	5 35	6 19	
12 Szomb.	Tóbiás G.	5 36	6 17	
13 Vasárn.	D15 Már. n.	5 37	6 15	
14 Hétfő	† felmag.	5 38	6 13	
15 Kedd	Nikomed.	5 39	6 11	
16 Szerda	Kántorb.	5 41	6 9	
17 Csütört.	Lambert	5 42	6 7	
18 Péntek	Tamás	5 43	6 5	
19 Szomb.	Konrád	5 45	6 3	
20 Vasárn.	D16 Eust.	5 46	6 0	
21 Hétfő	Máté ap. e.	5 47	5 57	
22 Kedd	Móric vt.	5 49	5 55	
23 Szerda	Tekla sz.	5 50	5 53	
24 Csütört.	Gellért	5 52	5 51	
25 Péntek	Kleofás	5 53	5 49	
26 Szomb.	Cyprian	5 54	5 47	
27 Vasárn.	D17 K. D.	5 55	5 45	
28 Hétfő	Vencel k.	5 56	5 43	
29 Kedd	Mih. főan.	5 58	5 41	
30 Szerda	Hieronym.	5 59	5 39	

O k t ó b e r .

Ökreink ha szántanak s egyéb munkát végeznek, nagyon megerőltetik magukat. Legyen gondunk ezek kellő ellátására, jó kezelésére s pihenetetésére is.

Napok	Róm. kath. és protestáns naptár	☉ Nap		J e g y z e t e k
		kél. ó. p.	ny. ó. p.	
1 Csütört.	Remigius	6 1	5 37	
2 Péntek	Leodegar	6 3	5 35	
3 Szomb.	Kandidus	6 4	5 33	
4 Vasárn.	D18 Olv. ü.	6 6	5 31	
5 Hétfő	Placidus	6 7	5 29	
6 Kedd	Bruno	6 9	5 27	
7 Szerda	Justina	6 10	5 25	
8 Csütört.	Brigitta	6 11	5 23	
9 Péntek	Dénes vt.	6 12	5 21	
10 Szomb.	B. Ferenc	6 13	5 20	
11 Vasárn.	D Magy. N. Ő.	6 15	5 18	
12 Hétfő	Miksa p.	6 17	5 16	
13 Kedd	Kálmán v.	6 18	5 14	
14 Szerda	Kallistus	6 19	5 12	
15 Csütört.	Terézia	6 21	5 10	
16 Péntek	Gál apát	6 22	5 9	
17 Szomb.	Hedvig	6 24	5 7	
18 Vasárn.	D20 Luk.	6 26	5 5	
19 Hétfő	Ferdinand	6 27	5 3	
20 Kedd	Vendel	6 28	5 2	
21 Szerda	Orsolya	6 30	5 1	
22 Csütört.	Kordula	6 31	4 59	
23 Péntek	Kap. Ján.	6 32	4 57	
24 Szomb.	Fortunát	6 34	4 56	
25 Vasárn.	D21 Kriz.	6 35	4 54	
26 Hétfő	Dömötör	6 37	4 52	
27 Kedd	Sabina	6 39	4 50	
28 Szerda	Sim. s Jud.	6 40	4 48	
29 Csütört.	Zenobius	6 42	4 46	
30 Péntek	Kolozs. A.	6 43	4 44	
31 Szomb.	Farkas	6 45	4 42	

November.

Ilyenkor állataink istállóra szorulnak már. Szellőztessük s tartsuk tisztán az istállót, mert a rossz levegő minden állatnak árt, úgy a téli romlott eleség is.

Napok	Róm. kath. és protestáns naptár	☉ Nap		Jegyzetek
		kél. ó. p.	ny. ó. p.	
1 Vasárn.	D Mindsz.	6 46	4 41	
2 Hétfő	Halott. eml.	6 48	4 39	
3 Kedd	Hub., Ida	6 49	4 38	
4 Szerda	Borr. Kár.	6 51	4 37	
5 Csütört.	Imre hg.	6 52	4 36	
6 Péntek	Lénárd	6 54	4 35	
7 Szomb.	Engelbert	6 55	4 33	
8 Vasárn.	D23 Gotf.	6 56	4 31	Könyvtár
9 Hétfő	Tivadar	6 57	4 29	
10 Kedd	Av. Andr.	6 59	4 28	
11 Szerda	Márton p.	7 04	4 26	
12 Csütört.	Emilia	7 24	4 25	
13 Péntek	Szaniszló	7 44	4 24	
14 Szomb.	Serapion	7 64	4 23	
15 Vasárn.	D24 Lip.	7 84	4 22	
16 Hétfő	Ódön	7 10	4 21	
17 Kedd	Gergely	7 12	4 20	
18 Szerda	Eugen	7 13	4 19	
19 Csütört.	Erzsébet	7 14	4 18	
20 Péntek	V. Bódog	7 15	4 17	
21 Szomb.	B. A. avat.	7 17	4 16	
22 Vasárn.	D25 Cécil	7 19	4 15	
23 Hétfő	Kelemen	7 20	4 14	
24 Kedd	Flóra, K. J.	7 21	4 13	
25 Szerda	Katalin	7 22	4 12	
26 Csütört.	Konra	7 23	4 12	
27 Péntek	Ákos	7 25	4 11	
28 Szomb.	Sosten	7 27	4 10	
29 Vasárn.	D1 Advent	7 28	4 10	
30 Hétfő	Andr. ap.	7 29	4 9	

December.

Mi magunk legyünk istenfélők, józan életűek, becsületesek. Szenteljük meg az ünnepeket, de munka napján dolgozzunk, hogy boldogulhassunk.

Napok	Róm. kath. és protestáns naptár	☉ Nap		Jegyzetek
		kél ó. p.	ny. ó. p.	
1 Kedd	Eligius	7 30	4 9	
2 Szerda	Aurelia	7 31	4 8	
3 Csütört.	X. Ferencz	7 32	4 8	
4 Péntek	Borbála	7 33	4 8	
5 Szomb.	Sabbas	7 34	4 8	
6 Vasárn.	D2 Advent	7 35	4 7	
7 Hétfő	Ambrus	7 36	4 7	
8 Kedd	B. A. fog.	7 37	4 7	
9 Szerda	Leokadia	7 38	4 6	
10 Csütört.	Juditha	7 39	4 6	
11 Péntek	Damasus	7 40	4 9	
12 Szomb.	Maxent.	7 41	4 6	
13 Vasárn.	D3 Advent	7 42	4 7	
14 Hétfő	Spiridion	7 43	4 7	
15 Kedd	Ireneus	7 44	4 7	
16 Szerda	Kántorb.	7 45	4 6	
17 Csütört.	Lázár	7 45	4 6	
18 Péntek	Gracian	7 46	4 6	
19 Szomb.	Nemes.	7 47	4 6	
20 Vasárn.	D4 Advent	7 47	4 6	
21 Hétfő	Tamás ap.	7 48	4 7	
22 Kedd	Zeno vt.	7 48	4 7	
23 Szerda	Viktória	7 49	4 7	
24 Csütört.	Ád. Éva	7 49	4 8	
25 Péntek	N. Karác.	7 50	4 9	
26 Szomb.	István vt.	7 50	4 9	
27 Vasárn.	D Ján. ev.	7 50	4 10	
28 Hétfő	Apró szent	7 51	4 11	
29 Kedd	Tamás pk.	7 51	4 12	
30 Szerda	Dávid kir.	7 51	4 13	
31 Csütört.	Sylvester	7 51	4 14	

FELHIVAS

a Széchenyi-muzeum érdekében.

A M. Tud. Akadémia már évekkel ezelőtt elhatározta, hogy hallhatatlan megalapítója műveiből, a rá vonatkozó iratokból s emléktárgyakból Széchenyi-muzeumot létesít. A muzeum, mint az Akad. Értesítő XIII. k. 245—268. lapján közzétett jegyzék mutatja, részint egyes nagylelkű hazafiak adományából, részint vétel útján gyűjtött tárgyakból már meglehetősen nagygyá nőtt; de még korántsem érte el azt a terjedelmet, a mely létesítésekor az Akadémia szeme előtt lebegett. Tömérdek ereklye, emléktárgy, levél stb. van még szerte az országban, melyekkel szépen gazdagodhatnék a nagybecsű gyűjtemény, ha birtokosuk figyelme rá terelődnék az Akadémia Széchenyi muzeumára.

Felkérem tehát mindazokat, a kiknek birtokában Széchenyi Istvánra vonatkozó ereklyék, emléktárgyak, iratok, könyvek stb. vannak, — melyek az említett jegyzék megtekintése után a gyűjteményben még nem találhatók — sziveskedjenek azokat örök letéteménykép a M. Tud. Akadémia főtitkári hivatalához beküldeni.

Amennyiben ellenérték nélkül nem volnának hajlandók Széchenyi-ereklyéktől megválni, az Akadémia méltányos áron készséggel magához váltja őket.

Könyvárusoktól, antiquariusoktól is megvásárol minden Széchenyitől eredő vagy rávonatkozó iratot s könyvet, amennyiben még a gyűjteményben nem volnának meg.

Budapest, 1902. május 1.

Szily Kálmán,

a M. T. Akadémia főtitkára.

A százesztendő's jövendőmondó.

Csend és rend, figyelem, ide jertek sorba,
Kipattan, hol leszünk, lakziba vagy torba?
Benézek a jövő titkos műhelyébe,
Az idők fejének milyen lesz a képe:
Örömet, bánatot rajt' vegyesen látok,
Kinek áldást hoz majd, kit meg fog az átok.
Jertek, figyeljétek, mind elmondom rendre,
Milyen esztendő néz nénémasszony kendre.

Tavaszi.

Ha a pacsirta szól, az a ti nótátok,
Az idén vizes lesz a kerékvágástok,
Varju a vetésben hamar elbujhatik;
Már április hóban korábban hajnallik.
Gólyátok s a fecske hamarabb rak fészket,
Mezei munkában az idén nem késtek.
Némely vidéken locs-pocsokban áztok,
A fagyos szentekkor bizony meg is fáztok.
Orbán begyeskedik, itt és amott széllel,
Jó, ha nem vetekszik májusban a téllel.
Irtsátok a hernyót, mert virágos fátok,
Gazdag gyömlöcstermés vár az idén rátok.

Nyár.

Kevesebb eső lesz, ámde forgó szelek
A gazda munkáján károkat tehetnek.
A széna termésben elromlik kaszátok,
Még sarju is kerül azt mondja apátok;
Ne szálljatok perbe a munkaadóval,
Az is meg van sujtva rossz árral, adóval.

Jobb ma egy-két veréb, mint holnap egy túzok,
Verebetek sem lesz, hogyha ujjat huztok.
Imádkozz és dolgozz, verd ki a ki ámit,
Pusztuljon honába s készítsen szalámit.
Magyar a magyarral sohse viszálkodjon,
A mi nem az övé, arra ne áhítson.

Ősz.

Ha ültetél szőlőt, (kár, hogy ha nem tetted),
Megtöltheted borral hordódat és vedred ;
A must is édes lesz és hamar is kiforr,
A lakodalomra lehet már elég bor.
Jó szőlővesszőket olcsó szerrel kaphatsz,
Hogy ha szorgalmas vagy, uj szőlőket rakhatsz,
A venyige mellett pirithatsz szalonnát.
S nem kell drága pénzért inni Engel borát.
Hosszu lesz az ősz, majd sok csendes esővel
A patak gödre meg telik jól kővel.
Sertésvész mulóban, fogjad hát hizóba
És a káposztádat tedd el télre sóba.
Békességgel várjad így a kikeletet ;
A ki vihart nem vet, nem arat az szelet.

Tél.

Plánétánk azt mondja, hogy hideg lesz a tél,
A kinek fája van, bizony attól nem fél ;
Ha nyári melegből eltehettünk volna,
Nem váгна fát sem Pest, sem Baranya s Tolna.
Hogy mivel fordul Pál, erre jól nézzetek,
Hogyha nincsen ködje, akkor ne féljeteK.
Adóvégrehajtót télvizben is láttok,
Hogyha vagyон miből: megsülhet kalácstok.
Hófuvásban néha eltéved az utas,
Télviz nem jó, hogyha a csizmátok lyukas.
Disznópörkölésre a fagyot várjátok,
Apró pénzeteKet mind el ne hányjátok.

Vetemények.

A vetőmagvakat válaszsza meg szépen,
Meglátszik az, ha rossz, a buzavetésen;
Minden darab földre vess valami magot,
Az idén répából termelhetsz jó nagyot.
Tisztítsd a luczernást, hogy el ne fajuljon
S valami rossz féreg tövéhez ne nyuljon.
Gazda szeme segít sokat a vetésen,
A kinek keze van, mindig legyen résen.
A kolompérféle ez idén jól fizet,
Különösen ottan, hol nem árt a hideg.
Az időjárás jó szemügyre venni,
Ez mutatja hová, és mikor kell vetni.
Minden veteménynek gyűjtsétek jól magvát,
A kereskedők jó árát így megadják.
Téli zöldségfélét is bőven várhattok,
De nem mindenütt lesz ám kukoriczátok,
A gazdának sokat kell ám elültetni,
Különben az idő sokszor felülteti.
Főzni, kötni, fonni jól megtanuljatok,
Igy a téli időt át nem alusszátok.
Hanem csurog, cseppen. így mondja az irás,
Ki beosztja dolgát, nem lesz nála sirás.
Szövetkezet nélkül nagy baj ám az élet,
Iczig, Áron, Mózes könnyen tánczol veled.
A hol még ez nincsen, gyorsan alkossatok,
Csak így és nem másként lehettek magyarok!

Gróf Széchenyi István.

Irta: SZEMERE EMIL.

„Föl tengerre magyar! Aknázd ki kincseit
Tűzd a koronádba, Keletnek gyöngyeit.
Négyes folyód fodrát, karcsu hajó szelje
Száguldó paripád, szélvihart leverje.
Törd meg az anyagot, s a bércznek kövébül
A szent szabadságnak, nagy temploma épül!“
Igy szólt Apostolunk nagy Széchenyi István,
S elszállott az ige, sebes röptü szárnyán,
Felkereste zúgát, a kicsi kunyhónak,
Büszke palotáknak, a sűrű vadonnak.
S megujhodott a föld, miként a tetszhalott
Kit sötét sirjától, orvos elragadott
Ismét újra virul, miként a nagy beteg,
Kit hűen ápoló anyakéz mente meg,
Anyja volt a hazánk, szívéhez volt nőve,
Mint a koronás tölgy, gyökere a földbe.
Vissztükrözte keble, örömét, fájdalmát,
Mint meny, nap mosolyát; tenger vihar jajját!

* * *

Megmérgező fulánk, a rágalom nyelve,
Harag, boszuállás, irigységgel telve,
Messiásként ő is hiteért szenvedett!
Hordta, mint megváltónk, a martir keresztet.
De hite nem tört meg, — éltette reménye —
Áttör a sirokon, felcsillámlik fénye
Felszáll a magasba, ott ragyog az égen,
Egy boldogabb, egy szebb jövőnek jegyében.
Vallásod szívünknek szentélye örökre,
Hogy magyar hazánknak, a jövő öröke
Hogy a magyar nem volt! Csak most töri rögét
S rózsákkal hinti be, egykoron jövőjét!

GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN

a legnagyobb magyar.

BOROS MIHÁLYTÓL.

Mint a fiatal s kezdő művész gondolkodva állapotodik meg az előtte fekvő becses kődarab előtt s remegve veszi kezébe a vésőt és kalapácsot és soká haboz, míg a kőre teszi; félve, hogy művészi szobor helyet, csak tűrhető néma alak fog keze alól kikerülni: úgy én is dobogó szívvvel veszem fel tollamat s remegve ülök asztalomnál, midőn gróf Széchenyi István, a legnagyobb magyar életrajzát akarom megírni, mert attól félek, hogy midőn dicsőíteni akarom őt, fénytelen rajzommal levonok halhatatlan érdemeiből. És hogy e merész lépést mégis megteszem, az a remény biztat, hogy e szerény füzet olvasói nem az író gyöngeségét s csekélységét; hanem a dicsőítendő nagyságát s átkarolhatlan erejét fogják latba vetni.

Széchenyi István, e *hon újjáteremtőjének* életét, tetteit, érdemeit kellőleg rajzolni, hűn megírni, egyike a legnehezebb feladatoknak, azért nem is ígérem olvasómnak, hogy valami tökéletes kerekded képet fogok adni; hanem beérem azzal, ha a magyar nemzet kebelében állítandó örök emlékhöz néhány porszemmel én is járulhattam.

1. Széchenyi István gyermek- és ifjúkora.

Széchenyi István gróf, a legnagyobb magyar, született Bécsben 1791. szeptember 21-dikén. Harmadik s legfiatalabb fia volt az 1820. december 13-dikán elhalálozott magas műveltségű s tudományokat hően pártoló gróf Széchenyi Ferencznek, a nemzeti muzeum alapítójának s Festetics grófnőnek, a keszthelyi Georgicont alapító nagy Festetics György gróf testvérének.

Gróf Széchenyi Ferencz honunk ügyét még tetemesebb anyagi áldozatokkal segítette, mint fia István; méltó, hogy a nagy fiu, méltán nagyinak mondható atyját is megismertessük néhány vonással.

Már József császár alatt fényes hivatalokat viselt, de azokról önként leköszönt, hihetőleg, mert hazafi lelke nem tűrhette, hogy József alkotmányellenesen, rendeletek által kormányoz. Meghalván József császár, utóda II. Lipót országgyűlést hirdetett. A József által Bécsbe vitetett s a ritkaságok tárába szánt szent koronát örömrivalgások közt tette uj uralkodója fejére a nemzeti függetlenségét s alkotmányos jogait visszanyert nemzet s az 1790/1-diki híres országgyűlési terem falai közt látta a majd tizenkét éven át visszavonulva élt nagy hazafit.

I. Ferencz alatt ismét fényes hivatalokra emeltetett; de szemeinek gyöngesége miatt hivatalairól másodszer is lemondott s visszavonulván a hivatalos pályától, minden idejét s gondját gyermekei neveltetésére fordítá. A sok csalódás és reményvesztés által elkészerített öreg gróf — mint rendszeren szokott történi — a vallásban keresett menedéket s természetes, hogy gyermekeinek is vallásos nevelést igyekezett adni.

Széchenyi István gyermekévei folytonos imádkozás és kegyes könyvek olvasása közt folytak le; atyját, ki egykor a hon oszlopa s a trón kegyeltje volt, naponkint a lépcsőkön térdelve, tört szívvvel imádkozni látta. Így serdült fel István gróf s alig tizennyolcz éves korában így vetteték az élet tengerére, hol magára hagyatva, nagy jövedelme, választott pályája, még romlottabb pajtásai és heves vére élvek és erős izgalmak örvényeibe sodorták. Az imádságokat frivol s szépizlés nélküli regények válták föl s a gyermekévek vallásossága helyébe — mint rendszeren — hideg vallástalanság lépett.

Gróf Széchenyi Ferencz ugyanis 1809-ben, midőn a korszikai hős, Napoleon, egész Európát megrázkódtatta s az osztrák birodalom sorsa a legkétségesebb kockára volt téve, mind a három fiát Lajost, Pált és Istvánt a fölkelő nemes sereghez küldé, honnan István rövid idő mulva a rendes katonai pályára lépett át s 1815-ig a Napoleon ellen való háborúk majd minden nevezetesebb csatáiban résztvett. A Lipszénél három napig tartott ütközetben különösen kitüntette magát s Blücher

porosz tábornokhoz megbizatosokkal küldetvén, lényegesen befolyt az ütközet sorsára azáltal, hogy másokkal együtt a nagyhirű porosz tábornokot rávette, hogy intézkedései által a közelgő Bernadotte megérkezését és a csatáiban részvétét lehetőségessé tegye.

Legyőzöttvén a korszikai hős, a szövetséges hatalmak kétszer vonultak Párisba; majd összeült a bécsi kongresszus Európa ügyei rendezése végett s Széchenyi katonai élete fénykora ezekre az időszakokra esik.

Az előtte felmerült jelenetek nagyszerűsége, a katonai dicsőség mámorja, a legfényesebb körökben töltött órák folytonos izgalomban tarták őt s tett után sóvárgó lelke kénytelen volt a szerelem, hír, fény és kaland tündérországaiban keresni szórakozást s kielégítetést.

Az európai béke helyreállításával mintdezek a tündérálmok örökre szétfoszlottak s a francia sasnak szent Ilona bérceihez való lánczoltatásával a hadi dicsőség gazdag mezeje, a hír ragyogó kalászáinak aratása, az előléptetés reménye végkép megsemmisültek.

És mi maradt Széchenyi számára? Egy pár érdemjel, a huszárcapitányság, a katonai állomások foglalkozás nélküli magánya s a mámorból kijózanodás bűnbánó napjai, hetei s évei.

Széchenyi tevékeny szelleme nem talált nyugponton, mint a sik tenger fölött szálló vándormadár s magába kezdett szállani. Üresnek találá szívét és agyát, untatónak a jelent s a multat minden fénypontjával együtt nem elég nemesnek s nem hozzá eléggé méltónak. Ez az érzés, ez a tudat jótékony hatással volt lelkére s lassankint erős, de eredménydus rázkódást idézett elő nála.

Széchenyi átalakulásának idejét nem lehet meghatározni; de annyi bizonyos, hogy a bécsi kongresszus után csakhamar sokkal komolyabbá és ismeretek után sóvárgóbbá vált, mint addig volt. Ennek tulajdonítható, hogy szabadságidejét utazásra használta, nevezetesen beutazta a német birodalmat, Francia-, Angol-, Olaszországot. Mulatott Konstantinápolyban s megjárta az új görög államot stb.

Utazásaiban eleinte élvezet és szórakozást keresett, később inkább okulást és ismereteket gyűjtött; 1819-től kezdve vas-

szorgalommal s kitartással s minden akadályt leküzdő erély-lyel a komolyabb tanulmányokra adta magát; 1820. év végén pedig, atyjának halála után, életének legmélyebb feladatául a *magyar nemzet sorsávali foglalkozást tűzte ki s komolyan kezdett kémlelődni aziránt, hogy van-e még fajunk feltámadása körül remény, vagy nincs-e többé?*

2. Széchenyi István első föllépte.

Széchenyi Istvánt méltán nevezhetjük a haza napjának, mert első föllépése is hasonlított az éj homályából előtörő nap ébredéséhez s egész életpályája, mint a nap pályafutása melegített, éltetett és tenyészített.

Ő kora ifjúságát részint a katonaságnál s a Napoleon elleni háborukban, részint külföldön tölté, a magyar nyelvet csak hibásan beszélte és a tudományok s haza iránti szeretetének csak kevés jelét adta. Nem csuda tehát, ha mindenkit meglepett, midőn az 1825-diki országgyűlésen huszártiszti egyenruhában a közügyek fölötti tanácskozásokba vegyült. Már első fellépése oly megdöbbenő hatásu volt, hogy a diákul szónokló s németül társalkodó főrendüek, a magyar hangon megszólaló lelkes huszártisztben önkénytelenül a haza szebb jövőjének reménysugarát látták fellövelni. Arról folyt ugyanis a tanácskozás, hogy a magyar nyelv a tudományosság művelésére hogyan lehetne egy tudós társaságot állítani s a felállítandót hogyan lehetne legczélszerűbben biztosítani. Ekkor előlép egy akkorig csak a nagyok fénytermeiben ismert, de a közéletben egészen ismeretlen Hessen-Homburg huszárezredi kapitány s egész évi jövedelmét, hatvanezer forintot a felállítandó akademiára áldozza. E csuda példa varázserővel hatott a jelenvolt nagyokra, számos követőre talált s az akadémia felállítására megkivántató alapítvány csakhamar alá lőn írva s Széchenyi mintegy „legyen“ szavára, lett magyar akadémia.

— S miként fogsz egy évig élni? — kérdék tőle elámult barátai.

— Eltartotok ti, — ez volt rövid felelete.

E perctől fogva nem volt nagy és nemes lelkének más gondolata, más törekvése, más vágya, mint hogy a magyar fajt

biztosítsa s az európai polgáriasodás ösvényén, de önállólag mind tovább vezesse s szellemi tulajdonait s tehetségeit minél nemesebb irányban fejthesse. Hogy ez volt Széchenynek nagy és mindent alárendelő törekvése, annak bebizonyítására saját szavait idézem :

„A magyar népnek nincs csekélyebb hivatása, mint képviselni — Európában egyedüli rokontalan sarjadék — ázsiai bölcsőjében rejtőző, eddigelé sehol ki nem fejlett, sehol érettségre nem virult sajátságait; sajátságait egy törzsofkfajnak, mely, jóllehet mindent maga előtt ledöntő dagályként már több ízben gyászba borítá földgolyónk legkiképzettebb részeit s fel-felbőszülésében mint Isten ostora mindenütt vérrel járt, bizonyosan annyi különöst s erejénél fogva, bizonyosan annyi jót és nemest rejt magában, mint az emberi nemnek akármely lelkes és erős családja.

„Az emberiségnek egy nemzetet megtartani, *sajátságait mint ereklyét megőrizni* és szeplőtlen minőségben kifejteni, nemesíteni erőit, erényeit s egészen új, *eddig nem ismert alakokban kiképezve*, végcéljához, az emberiség feldicsőítéséhez vezetni: — ez a föladat.

„Hivatásunk nem csekélyebb, mint a világot egy új nemzettel gazdagítani meg, mit azonban csak kitűzött terv szerint érhetnénk el.

„S minden jelenetek jövőndő fényt mutatnak, minek megjósására egyedül fontolgatás, más nemzetek kifejlődésének ismertetése s nemzetünkkel egybehasonlítása és semmivel több profétai tulajdon nem kell, mint előre megmondani, hogy a kisdéd makkból, ha nem romlott, idővel termő tölgyfa lesz, *csak senki el ne gázolja.*“

Ezek Széchenynek szavai, ezekből látható politikájának alapeszméje s változatlan sarkpontja.

Vannak számosan, kik Széchenyi reformátori szerepét rögtönzöttnek s őt, midőn feladatához kezdett, a közpályára egészen készületlennek állíták.

Katona bajtársainak, kik a Napoleon elleni háboruban vele szolgáltak, még „Hitel“ czimű munkája megjelenése után sem ment fejökbé, hogy az a Széchenyi István idézhetett elő tudós munkái által eszmeforradalmat, ki mindenkin tultett ugyan lovaglásban, testi gyakorlatban s nők körüli szerencsé-

ben; de Gutenberg találmánya, a könyvnyomtatás mestersége iránt kevés előszeretettel tanusított.

Dessewffy Aurél is azt jegyezte meg róla, hogy egészen készületlenül lépett a törvényhozói terembe.

Wesselényi Miklós pedig — Széchenyivel való utazásairól szólván, állítá, hogy Széchenyi sok világtapasztalást szerzett ugyan, de a gazdasági s államgazdászati tarkább ismereteken kívül csak a szépirodalomban birt jártassággal. A politikáról pedig keveset gondolkodott s hite se volt a magyar nemzet jövődjére felől.

Azonban bármint vélekedjenek is mások Széchenyi első föllépéséről — ha felteszszük róla, pedig fel kell tennünk, hogy hazáját nem ámitotta, akkor hinnünk kell, a mit „Kelet népe“ czimű munkájában mond magáról: „Oh mily sokszor látám — így szól meghatottan — még mint gyenge fiu szegény atyámat buba merülve s már akkor villant lelkemen keresztül, hogy magasabbnak, valami sokkal nagyobb érdekűnek kell hatni rá, mint családi vagy házáleti bajok keserűségeinek. Mert Epictetos elveivel megbarátkozott férfi, mint ő vala, ilyféle gyötrelmeket mosolylyal türt vala. Akkor nem tudtam felfogni bánatait. Be nagyok lehettek azok! Később tudám s most tudom, hogy nemzetünk alacsony létét gyászolta. A magyarnak napról-napra mélyebben sülyedése és azon reménynélküli nézet, miszerint nemsokára és elkerülhetlenül fogna életünk végórája ütni; okozá oly sokszori keserü epedéseit. Felfogta-e, hogy ránk nézve csak úgy lehet még üdv, ha nemzetiségünk megmentését még alkotmányunk szeplőtlenlése elébe teszszük, nem tudom. Tán nem tulajdonított a mindinkább lankadó testnek elég erőt és életet halálos álmaiból kibontakoznia. S mióta annyi polgári erényekkel fénylő atyám, mint „magyar“ reménytelen szállott sirjába, azóta meg nem szünőleg hasonlítgatám más nemzetek életjeleit a magyarnak életfonalával össze, mikép kiismerném: van-e még feltámadása körül remény, vagy nincs-e többé. *Életem legmélyebb feladása ez vala.* S mindenben tapasztalám, hogy e keleti rajnak, de éppen virága, mert salakja e nemzetnek, mint a legnemesbnek is van, már-már kétségbeesik, búban s mély melánkholiában eped mindig valami után, mi előtte ismeretlen. Mig más nemzetek a jelenben látszanak élni, s jellemzetők megelégedés és jó kedv, mintha már elérték volna

a nagy természetbeni állásukat, osztályrészüknek már birto-
kában volnának: a magyar, kinek egész létét oly sötét titok
fedi, vagy nem remél többé semmit, s a multban hiszi örökre
eltemetve hir s nevét, vagy a nagy idők folyamától vár lelki
sebeire irt, s néha, de csak átfutó csillámként, a messze jöven-
dőben sejtí nemzeti fényét s látja megnyilni egét. — Figyelmezz
a németek társasági szellemére, figyelmezz zenéjének jellemére,
a zenének, melyből oly valódilag tükrözik ki a külön nemzetek
legbelsőbb érzelme, s fogod-e tagadhatni, hogy a német a jelen-
ben él, a jelennek szedi virágít, soha nem epedvén a jövendő-
nek kockakajátéka körül. Halljad zenéjét s akaratom ellen viga-
lomra gerjedsz, az utolsó húr elhangzása után azonban vége a
varázsnek, lelkedben nem marad semmi nyom. Laktam sokat
németek közt, természetüket magamra alkalmazni iparkodván,
s köztük a napnak, az egyébként kellemesen töltött napnak
bezártával elvágva érzém a jövendőt, míg a jövő 24 óra végé-
vel minden jövendőbeli vágy nélkül szinte megint ott állék, hol
tegnap. — Mit érzek viszont magyarok közt, kiknek lelkét
nem bélegzé még meg az elkorcsosulás szégyene; mit érzek
messze a világ zajától magamba visszavonulva? Bánatot és
reményt! Zendítsd meg a nemzeti dal gyászhurjait s a mult
kor mélyeibe sülyedve édes kinok közt Berzsenyivel elsirom
bus elegiámat, s ki nem vesz semmi azon hiedelemből, hogy
a magyar nemzet „volt“. Fel-felhasad ismét előttem az ég és
édeni kéjjel reppen lelkemen keresztül ily szózat: „Epedéseid
nem holtakat illetnek, bus hangjaid nem halotti zene, a jövendő
lehet korod.“ Oh mennyei öröm! S ime sötétre borul szemeim
előtt az idők folyama megint, s örült gyanánt, kinok és kéjek
közt hánykódva fogyasztom magamat, életemnek nagy része
bánat, a reménynek sugárai vajmi gyéren öntnek pályámra
fényt.“

Fentebb idézett töredékből kiviláglik, miként Széchenyi-
nek első belépése a pozsonyi országterembe, első megszólamlása
a közügyek tárgyai felett, hosszú előkészület után, kifözött
terv szerint, sőt a mester önérzetével s éppen nem rögtön-
zésből történt.

Ha Széchenyi műveit olvasom, lelkem fölmelegül, szívem
feldobog, gondolataim a multba szállnak vissza s ugy tetszik,
mintha a dicsőültet hallanám szónokolni. Meg vagyok győ-

zödve, hogy minden honfitársam, kinek kebelében magyar szív dobog, hasonlóan érez velem, s kedvesen veszi, ha Széchenyi vallomásait folytatom, melyek világosan lerombolják azon ellene emelt vádat, hogy első föllépése pillanatnyi fellobbanás és nem kiszámított megfontolás műve:

„Mióta élek — így folytatja vallomásait — kimondhatlan vágy létezik lelkemben Magyarország kifejtésére. A magyar nemzet feldicsőítése él minden csepp véremben. Azon remény azonban, miként nemcsak költői képzelgés, de száraz felfogás szerint, lehetőségét, sőt hihetőségét is látám nemzeti ujjaszületésünknek, csak később, jöllehet hosszú évek előtt derül bennem fel. Hideg, csalhatlan számok, mert a nemzeti élet symptomáinak is vannak csalhatlan számai, azt mutatják, hogy midőn Európának, vagy jobban mondva, a civilizált világnak, szinte minden népei elérték már tetőpontjukat s vénülésnek indulnak, a magyar népnek csak most derül hajnala s oly nyara, oly fénye fog bekövetkezni, a milyent a 24 órai ész, t. i. az ész többsége csak távolról sem sejt, a rozsdáiban elsülyedt magyar nem is képzelhet, a magyar spherából kiesett német-magyar pedig gúnykaczajjal illet. Minden jelenetek jövődő fényt mutatnak nemzetünknek, minek jövődőlésére semmivel több jóslat tulajdon nem kell, mint előre megmondani, hogy a kiseded makkból, ha nem romlott, idővel termő tölgyfa lesz, csak senki el ne gázolja . . . S így lőn, hogy vagy 16 évvel ezelőtt (1825-ben) kimondhatlan s több napi belső küzdesek után, és csak akkor, mikor látám, hogy senki azon talán egy kissé magasb nézőpontról nem fogja fel nemzetünk állását, mint én, vagy ha igen, nem mer s újraöntés helyett mindig csak nyomorult foltozás van napirenden, bizonyos órában megesküdtem magamnak, hogy miután világosan mutatkoznak lelkem előtt nemcsak a feltámadásnak, de nemzetünk egykori nagy kifejtethetőségének is legbiztosabb jelei, mindent el fogok követni, habár magam maradok is, habár veszнем kell is, mit e kettős czélnak elérésére lelkem sugal. És ekkor léptem fejedelmemhez leg-hűbb 17 évi katonáskodás után, hátramaradó életemet a hazának szentelvén, a nyilvános élet tövises mezejére, s itt meg kell vallanom azon komoly elhatározottsággal, hogy én fognám, ha senki más, nemzetünk egykori fényének megvetni

alapját, vagy legalább azon czélnak szentelni véglehellésemig földi pályámat. A nemzeti testben egy parányi, alacsony helyen álló kapitány nem csekélyebbet tűztem ki magamnak, valóban nem; jöllehet senki, s remélem ez majd ki fog tűnni, senki nem tekintte mélyebben a szándéklott kivitelnek lehetetlenséggel határos tömkelegébe, mint én. És ez mennyire igaz, s én mennyire fogám fel szövevényes körülményeink közt a teendők sorát és céljaimhoz mily keserves utakon közelgeték, mind ezt most, és más alkalommal minden lepel nélkül előadom. Itéljen itteni állításaimról a jövőendő, melylyel érzem, hogy földi pályám s ittlétem némileg egybeszöve van. Addig is azonban annyit mondhatok, és ezt eldönthetlen bizonyossággal mutathatom be, hogy semmit sem tettem rögtönzéseként, vagy pillanatnyi fölhevülés következtében, de minden lépteim, minden tetteim egy előre kiszámított, messzeható tervnek szüleményei. Vérem meggondolatlanul s kitüzött elveimmal ellenkezőleg soha el nem ragadt, mert nem szenvedelemből léptem a nyilvános élet mezéjére, de kötelesség utáni elszántságból; minthogy véremnek felette kevesét tudtam becsülni több évvel ezelőtt, s általán véve a magyar nemzetet inkább a jövőendőben szeretem, mint a jelenben.“

Kell-e e szavaknál csattanósabb bizonyág azon vélemény lerontására, hogy Széchenyi 1825-diki föllépése rögtönzött volt? A hang, melylyel Széchenyi fényes pályájának kezdetéről szól, az önérzet oly magas fokára van emelve, hogy a kétkedésnek legparányibb árnyéka sem férhet hozzá a nélkül, hogy a legnagyobb magyar őszinte, szivből fakadt hazafiui vallomását hiu kérkedékenységgé ne törpitse.

3. Másik ellenvélemény Széchenyi pályakezdetéről.

Talán azért, mivel az a vélemény, hogy Széchenyi első föllépése csak pillanatnyi fölhevülés szüleménye s rögtönzött volt, a nagy hazafi vallomásai által tökéletesen romba döntetett; mások, kik a nagy reformátor földi dicsőségére minden áron némi homályt szerettek volna önzés vagy félreértés miatt borítani, megvallották ugyan, hogy Széchenyi első föllépésekor nem volt készületlen; de azt állították, hogy Magyarország

az ő föllépésekor a reformkérdésekkel annyira megbarátkozott és az átalakulás utjaival annyira ismeretes volt, hogy a *Hitel* írója nem a nemzetet rázta fel álmaiból a haladásra, hanem a fölébredt nemzetnek volt egyik haladó tagja; nem a szabadabb röptü közvélemény teremtője volt, hanem a közvélemény nyelve, hirdetője s eszköze lett.

Ha ez állítás bebizonyítható, akkor Széchenyi homlokáról eltűnik az a fénykör, mely most oly tiszteletreagadólag ragyogja körül, s ő a másodrangu szereplők sorába törpül s nevét a történet műzsája csak átfutólag fogja megemlíteni.

Szükség ennél fogva tisztába jönni e részben is, mert különben alkalmas kulcsunk nem leend, sem Széchenyinek, sem ellenfeleinek megértésére.

Midőn Széchenyi, mint mondá „a nyilvános élet tövises mezejére azon komoly eltökéléssel lépett, hogy ő fogná, ha senki más, nemzetünk egykori fényének megvetni alapját“ tüstént a legkeserűbb gúnynyal támadta meg korának gyöngeségeit, bűneit, előítéleteit, kinövéseit. Hangja éles és verdeső, modora ostromló, politikája felforgató volt a régi tények és tanok irányában.

Széchenyit agitátornak, izgatónak nevezték, s az is volt ő bizonyos értelemben.

Ő a rombolásban találta gyönyörét, de nem azért, hogy a lerombolt épületek recsegése által zajt üssön, a világot maga körül csöditse s magát a bámész tömeg által csudáltassa. Ő nem tudott foltozni, tatarozni, hanem lerombolt mindent, hogy ujjaalkossa, csupán a haszonvehető anyagokat kimélve meg; ő a könyvek könyvének utasítását követte; rontott, épített, plántált, gyomlált, sebesített és gyógyított.

Hogy milyenek képzelte Magyarországot, midőn a reformálás nagy munkájához készült, ez iránti nyilatkozatai el vannak szórva „*Hitel*“, „*Világ*“ és „*Kelet népe*“ című munkáiban.

„Álomkórságban dermedez nemzetünk; de még van idő a fölébredéshez, sok azonban többé nincs.“ Ezt mondja a „*Hitel*“-ben.

„Hideg megfontolás s férfiúi érett elhatározás után közéleti pályámat oly hangulatban kezdém meg, mint mikor hajótörésnek induló szerencsétlen család megmentése végett,

látván, hogy másunnan jobb segítség nem jó, erejében nem, de egyedül tiszta szándékában bizó hajós ül gyenge csolnákára.“ Így nyilatkozik a „Kelet népében.“

„Munkássági körömet a messze jövőndőbe tűztem, mint-hogy bármily sokszor voltam is közel, előmenetelünk csigahaladását tapasztalván, béketürelmetlenségemben bőrömből pattanni, mindig volt valami bennem, mi nemzeti sülyedésünket olyannak szemlélteté, melyből mint *lassu nyavalyából* ismét csak lassan lehetne kiemelkedni s ekkép szellemem parancsára, ha kellett, mindig hallgatott az ész.“ Így szól a „Kelet népében.“

„Közleményeim darabosak valának, s természetesen, mert nem tartám tanácsosnak a bennem tökéletes egyhangzásban levő tervvel, roskadozó hazánkba ugyszólván kapustól rohanni be.“ Ezeket vallja a „Kelet népében.“

Szinte a „Kelet népében“ tiz küzdelem- és eredménydús évre visszagondolva, így kiált fel:

„Mennyivel édesb jelenünk búsan leélt napjainknál! Valódi elemünket megismertük, gyáva öngyilkolás által el nem veszünk többé. Hála, üdvözet! Örömünk azonban bár méltó, ne ámitson el, mint diadalos hadat a győzelem, Istenért ne! Mert valamint ez ismét elvesztheti a diadal legszebb gyümölcsseit, sőt még ellene is fordulhat az ingó szerencse, ha minden gondoktól időelőtt kibontakozik: ugy mi is elveszthetjük még mindazt, mit eddigi előmeneteleink után biztosan várhatánk. Igen, ezt mind elveszthetjük, sőt hihetőleg el is veszjtük, ha a legmélyebb bölcseséggel nem folytatjuk diadalmi pályánkat. Mert valamint csuda volt nemzetünket oly közel a sirhoz, ismét az élők közé visszalépní látni; ugy nem távol esik a csudától, nemzetünket oly felette szövevényes körülményei közt, gordiusi csomóként egybebonyolitott mivoltában alkotmányos férfiuságra emelni. S ha istenek nem könyörülnek, halandó ilyest soha nem visz végbe. Az istenek azonban megunják érdemtelen buta csoportokat boldogságra ugyszólván szüntelen kényszeríteni s végkép egyedül azokat veszik pártolás alá, kik legszebb ajándékukat, az elmebeli tehetséget becsülni, kifejteni tudják, s nem vakon, vagy szenvedélyeiktől ostorozva, de gondos előrelátással élik életöket.“

Az általunk idézett helyekben van felmutatva hazánk akkori állapota, midőn Széchenyi a tett terére lépett; vagy legalább Széchenyi felfogása szerint a nemzeti fejlődés ezen stádiumán állott.

Széchenyi ezen állításainak megczáfolására, saját műveiből ezeket idézik az ellenvéleményűek.

„Boldogok mi, hogy köztünk inkább a fiatalság jelei s hibái láthatók, hogy még távol tőlünk a vénség s koporsó.“ (Hitel.)

„Magyarország fejedelme nagyhatalmu ur, mert élő s fiatal, nem vén s megholt nemzetet uralkodik.“ (Világ.)

Az elősorolt idézetekben előbb „álomkórságban dermedő nemzet, hajótörésnek induló szerencsétlen családhoz hasonlító ország, roskadó haza, nemzeti sülyedés, és a sir széléről visszalépő nemzet említettvén; Széchenyi ellenesei ezen leírásaival összeférhetlenné találták a másik állítást, hogy „nálunk a fiatalság jelei láthatók“ és hogy „a magyar élő s fiatal, nem vén s megholt faj.“ S ezen ellentétes mondatokból azt akarták következtetni, hogy Széchenyi nincs magával tisztában saját politikájára nézve.

Egyik ellenese azt állította, hogy Széchenyit 1825-ben nem a rothadás szaga vonta a nemzethez; hanem inkább varázserővel az a szellem ragadta meg, mely jelesen a nemzetiség ügyében az akkori országgyűlésen annyi erélylyel lépett fel. Hogy mindazon eszmék, melyek Széchenyiben régóta felhalmozva voltak, s a nemzet javára gyümölcsöztek, csak egy ihlető szikrára vártak; de a nemzet fogékonysága nélkül hatásra nem számíthattak volna.

Másik ellenese így nyilatkozik: „A magyar nemzet, midőn a gróf nyilvános életét megkezdette, nem volt sir szélén álló vén beteg, ezt mutatja azon visszahatás, melyet az alkotmányához hűn ragaszkodó nemzet II. József önkényes kormánya ellen gyakorolt; ezt mutatja az 1790-diki országgyűlés melyen annyi felvilágosodás annyi türelemmel, annyi lelkesedés, annyi méltósággal, annyi szabadságszeretet annyi törvényességgel, annyi körülményismeret annyi előrelátó gondoskodással, annyi engesztelő szellem a jövőbe oly mély belátással párosultak, hogy ezen országgyűlés történetét évről-évre rajzaink legfényesebb lapjaihoz sorozhatnók; ezt mutatja az

azon országgyűlésen kirendelt választmány munkálata, a lelkesedés, áldozatkészség, a nemzetiség érdekében kitüntetett buzgóság, a folytonosan új erőgyűjtés, míg majd elkövetkeztek az 1823-diki események s elkövetkezett az 1825-diki országgyűlés. Hogy nemzetünk nem dermedett a sir szélén, tanusítja azon bámulatos hatás, melyet Széchenyi munkái gyakoroltak a nemzetre, mi bizonyosan elmarad, ha a nemzetben már előre kész fogékonyság nincs.“

„Gróf Széchenyi ujjait a kornak üterére tevé és megértette lüktetéseit és ezért mondható a legnagyobb magyarnak, hogy százados hatásra számított lépései sem korán, sem későn nem érkeztek.“

A Széchenyi ellen felhozott idézetekben van elferdítés, mely nem szándékosan történt, s van félremagyarázás, melyre a grófnak nem egészen szabatos előadása adhatott alkalmat.

Hogy a nagy hazafi ellentéteseknek látszó mondásait érthetőkké tegyük s kiegyenlítsük, gyakorlati hasonlaltal élünk.

Ha valamely uradalomról lehet mondani, hogy a gazdasági épületek romlásnak indultak, az investitio napról-napra kevesedik, jövedelem semmi; hogy a hosszas elhanyagolás következtében maga a föld is szomorú alakban tűnik föl; hogy a föld nem természetéhez illően miveltetik; szóval, hogy a sülyedés legalsó fokára szállott alá, s csak most kezd némi; bár hiányos javítások után lábadozni, s a sir széléről visszalépni. Ezer szerencse, hogy maga a föld termékeny s eszélyes szorgalom által paradicsommá varázsolható s szerencse, hogy sem meddő, sem kimerült. Mert ha kimerülve volna, ha nem mutatkoznának minden hanton a szüz ifjuság termékenyítő jelei; bizony kár lenne rája, ily mostoha előzmények után, időt és fáradságot vesztegetni. De mivel annyi eltemetett és még soha ki nem ásott kincs hever keblében, munkához kell fogni bölcs rendszerek, gyakorlati tapintattal és meleg ügyszeretettel és ha ez megtörténend, akkor az az uradalom nem „volt“, hanem „lesz.“

Ha mondom, így szólunk valamely gazdaságról és senki- nek sem jut eszébe minket következetlenséggel vádolni: mi következetlenség van abban, ha Széchenyi a magyarra vonatkozólag ezeket írta: „álomkórságban dermedez nemzetünk, sülyedésünk nagy, a sir elől menekültünk meg a semmivé

lételtől“, de szintén reményre biztatólag így kiáltott: „még eszély és igyekezet által szép jövőndő van előttünk“, mert Istennek hála, ifju, ki nem merült és gazdag visszapótló erővel bíró nemzet vagyunk?

Hogy Széchenyi a magyar nemzet reformátora volt-e, azt tetteiből lehet megítélni, melyek elősorolásának majd egy új fejezetet fogunk szentelni.

4. Széchenyi jellemzése.

Ha utazási leírást olvasunk, kívánjuk legalább ismerni azon tájakat, melyeken az utazó átvonult, hogy annál könnyebben beláthassuk a távolságokat, melyeken bizonyos idő alatt áthaladt; annál könnyebben felfoghassuk a nehézségeket, akadályokat, melyekkel küzdenie kellett; ha csaták ütközetek leírását olvassuk, figyelemmel szeretjük kísérni a földabroszt, hogy láthassuk az ellenséges táborok álláspontját, előrenyomulását, vagy hátravonulását; ha világtörténetet olvasunk, kezünkbe vesszük az országok ó és új térképeit, hogy azokból megismerhessük, micsoda változásokon mentek át az országok, határaik terjedtek vagy szűkültek-e, hol keletkeztek új városok, vagy hol enyésztek el a régiak: nagyon természetesnek találom, ha életleírásoknál óhajtjuk ismerni hősiünetet rajz vagy leírás után, s kívánunk megismerkedni annak modora s aprólékos szokásaival, hogy a kép egész kerekdedségében álljon szemünk előtt.

Hogy tehát olvasóim kívánságának e tekintetben is eleget tegyek, menjünk át a nyilvános pályáról a magánkörbe, a dolgozóról a személyre és Széchenyi jellemének kifejtését itt szőjük tovább, mindaddig, míg a tárgyak érdeke ismét másfelé nem vonja figyelmünket.

Széchenyi annyira sajátos, annyira eredeti lény, miként semmi rámába, melyet a nagyságról, vagy közepszerűségről formálunk, be nem illesztethetik.

Külsőalakját azon időről vázoljuk, midőn népszerűségének süllyedő és erejének tetőpontján állott; midőn hitték, hogy kezd magát lejárni, mert kombinációi gyengülnek és ő hitte, hogy azért kezd csökkenni hatása, mert a haza izgatók által veszélynek sodortatik; midőn a sajtó némely kezelői siralmas

epedéssel sajnálkoztak az ő hanyatlásán és ő viszont, a közelítő vihar sejtelve miatt álmatlan éjeket virrasztott át a haza borongó láthatáráért.

Széchenyi erős, de nem atletai, magas de nem tulemelt alaku férfiú volt, a legarányosabb növésűvel, hajlékony tagokkal, jól formált mellel, izmos, edzett karral és közép nagyságu napsütött kezekkel. Arcza miatt, mely széles s eléggé telt vala, inkább látszék testesnek, mint szikárnak. Arcza sötét-sárga, rézvörös szinezettel az arcz közepétől fogva a száj és szem vonalai közt.

Homloka magas, széles, gondolkodó és redőkbe vont. E méltóságos, de sötét homloknak jellemét kiegészítette a sűrű, nagyszálu szögletes ivü és egymásba folyó két szemöld, mely annyira komor, annyira kivételes vala, hogy maga a gróf is élczeket csinált reá s népszerűsége egyik akadályának mondá. Széchenyi tekintete most fürkésző, éles és a kebel titkaiba ható; majd andalgó, borult s a szellemélet és eszmevilág tévegeibe merülendő volt. Orra vastagtövü, merész hajlásu és tágnylatu volt. Sűrű, nyirott, fekete bajusz fedte a közepszerünél nagyobb száját. Álla oly erős, oly csontos, oly széles és tömör, hogy az állati élet és a nyers erő kinyomatát, a szigoru akarat daczát s majdnem durvaságát veté az arcz alsó részére. Hangja erős, férfias volt, ha emelni nem akarta, de a magasabb fokon vékonynyá, sipitová, rekedtté vált. Koponyája nagy volt, de a kiformált hátulsó és közép rész fölött uralkodott az előagy tanyája a széles átmérőjü, magas, domboru homlokkal s az emelkedett felső főcsontokkal.

Ha nyugalomban képzeljük az izgékony reformátort, ha azon állapotban nézte az ember, midőn semmi terv, semmi a házára vonatkozó remény vagy agály nem foglalkoztatá, lehetetlen volt hideg lángesze s vasakarata felől tökéletesen meg nem győződni.

Előnkbe lép egy szabályos testalkatu, ért koru, de teljes erőben levő nagy ur. A széles s redőkbe vont homlok, göndör fekete hajjal körözve, a komor sötétszürke szemek, a szokatlanul dus és összevont szemöldök, az egész arcz sötétsárga s verhenyeg színével, a törzsés és erős hajlásu orr, a majdnem széles száj az ajkszögleteken a gunyor és fásultság ki-

nyomatával, a szilárd és rendkívüli erélyt tanusító áll, az egyenesen tartott derék, az elegáns, de kiválólag kényelmes öltözék, melyhez mindig valami badar s felötlő vegyül: ezek együtt tették a jellemzőt Széchenyiben ama gyéren előkerülő perczek alatt, mikor sem elméje, sem érzése nem volt felhangolva. Megtört s eldobott szenvedélyek, a világtól elfordult érzés, egy kevés különczködési hajlam, mély gondolkodás s tetterő; ebből áll Széchenyi nyugodt alakjának kifejezése.

Azonban vessünk Széchenyire egy pillanatot, midőn agyának gépezetét élénkebb forgásba indította, midőn szokott eleven hangulatát visszanyeré.

Kísérjük egy gazdasági, egy tudós társasági, egy ipari, egy kereskedelmi, egy város építési vagy éppen megyei gyűlésbe, hol a szőnyegen levő tárgyak nem különösen ingerlők, de nem is érdektelenek.

A gróf, bár nálánál több valóságos kényelmet kevesen tudtak maguk körül teremteni, szerette a testi és szellemi fáradságot. Már reggeli tíz óráig, midőn a magyar táblabírói világnak mindennemű és minden irányu tanácskozmányai kezdeteket szokták venni, köz- és magánfoglalkozásaiból sokat elintézett, noha éjfélig társaságban volt s később vagy a kaszinó éttermében barátaival, vagy íróasztala mellett munkái közt töltött pár órát.

Palotája lépcsőjén találjuk őt tíz óra után néhány perczzel, arczán azon sötét erélyű és féllankadt kinyomattal, melyet imént rajzolánk le.

Öltözéke, ha nincs szükség a kardra s attilára, midőn aztán hintóba veti magát s úgy robog a gyűlésbe, rendesen kék frakk, a divatosnál valamivel rövidebb gallérral, kékföldű nyakkendő, nedves időben egy nagy shwallal eltakarva, koczkás kelméjű mellény, bőszabásu nadrág, a szokottnál szélesebb karimájú és törpébb kalap. Dereán néha vörös szövetű vékony szervián öv látható, mely közé, midőn nyugodtan társalog vagy értekezik, ujjait dugja. Kezén majd soha sincs keztyü, mert annyira szereti a fizikai munkát, annyira szeret valamit megvizsgálni, megragadni, valamin erejét és ügyességét próbára tenni, hogy örökké szabadon kívánja hagyni a kezét, mely jártas és ügyes volt az alsóbb foglalkozásokban, ugymint a

lovagias gyakorlatokban. Bal hóna alatt fekete bőru nagy fekete tárcza van, tömve levelezésekkel; miután ő idejét annyifelé osztotta el, hogy széles összeköttetéseit mellékesen, a gyűlések és társulati összejövetelek alatt kénytelen intézni, másként folyamban alig tarthatná.

Mig Széchenyi a lépcsőkön alább száll, már több rendeletet vagy megbízást intézett a körüle levőkhöz, néhány fokon gyorsan haladva, aztán megállva és visszatekintve.

Az utcán mindenki ismeri őt. A rang és foglalatosság, ipar, tudomány, vagyon és születés képviselőivel, szóval mindenféle osztály embereivel sokszori érintkezésben lévén, egymást felváltva találkozik egyénnel, kikkel szót cserélni, a dolgok fölött értekezni, tervekről, vállalatokról, vagy a napi kérdésekről kell beszélni. Ezalatt rendre élénkülnek mozdulatai, most az öröm, majd a szenvedély szikrái gyuladoznak szemében és szelidítik vagy alakítják át a gondokba merült arc hidegségét. A mint a gyűlésterem ajtajához ér, minden szem feléje fordul, vegyes indulatok villanyozzák át a tömeg kedélyét, kiki vár, vagy tart tőle, egyik a nagy hazafit, másik a keserü polemizálót látja benne, a pártok tekintélyei vagy közbeszólását, vagy néma jelenlétét tartják alkalmatlannak, mihelyt a tömeg közé furódik, minden ajak csak róla beszél, s midőn ühelyéhez érkezett, már a jelenlévő népösszeg hangulatában változást idézett elő, a kíváncsiság, figyelem s találgatás összefolyik a nagy hazafi iránti tisztelettel, vagy a kétséges pártemberre vonatkozó ellenszenv eltakart érzéseivel.

Székébe vetvén magát, kinyitja kulcsával a tárczát s mig az érkezett levelek boritékait felvagdálja, szomszédjától az ülés irányáról s részleteiről tudakozódik. A hírekre, melyeket hall, arcjátéka már élénkebb mozgásba kezd jönni. Ajkain már egy keserü gúnyt vagy pajzán mosolyt, felvont szemöldein s félig hunyt szemén a történetek sokkallását, vagy a modor hibáztatását lehet kiolvasni. Mintegy elégedetlenül nyul tárczája tartalmához, olvassa a tudósításokat, a sürgetőkre néhány sorral válaszol. De nem kell gondolni, hogy figyelmét visszavonta a tanácskozmányoktól, sőt az irás s olvasás daczára is szüntelen cselekvő volt, küzdött a tényekkel, szónokolt a szónokokkal, megbírálta, ledorongolta, föl-

magasztalta a szőnyegen lévő tárgyat s a mellette vagy ellene használt eszméket.

Széchenyinek arcza minden érdekes tanácskozás alatt protaeusi változásokon ment át, részint heves érzései, részint bizonyos színjátszói hajlama miatt, mely a tréfát s apró színléseket gyakran cél nélkül, sőt saját kárára is üzette vele.

Meglepő, hogy sok nagy férfi szereti erejét, mint a gyermek a bábót, különböző jelmezekbe öltöztetni s pedig korántsem csak ravaszságból, sőt igen gyakran kedélyének titkos nyugtalansága miatt, Széchenyinél is a taglejtések és arcváltozatok, hanem örökké heves érzésből eredtek is, de többnyire azonnemű komédiázásból támadtak, mely a kedély nyugtalanságára esik vissza.

Nála az élesen jellemzett arczon kívül, mely csekély elvonás által már tulságig felöltő lett, igen segítette a mimika külső mechanizmusát homlokbőrének mozgékonyasága, melyet a felső részekig emelni és onnan a szempárkányokig lebozsátani oly könnyen tudott, hogy vastag s bozontos szemölde és homlokredői a legtorzabb, s néha a megható kifejezésekre is szeszélye szerint valának alakíthatók.

Ezen rövid megjegyzések után képzeljük magunkat ismét a gyülesterembe, hol Széchenyi már a szónoklat és tanácskozás szellemét az ásitásoktól kezdve a komoly levél-írásig, a mimika s a taglejtésektől kezdve pedig az éles epigrammai közbevágásokig minden szeszélyes vagy érzékeny eszközökkel kommentálta, felvilágosította, megczáfolta, támogatta és kigunyolta.

Azonban míg a közönséges dolgokkal és eszmékkal ily csodálatos érintkezésben van, a tanácskozás szőnyegére rögtön fölmerül egy nagy eszme, vagy a vita sorompóiba lép egy kitünő szónok. Széchenyi egyszerre felüti fejét, komolyabb s élesebb szint vált arcza és arcjátéka. Huzogatni kezdi kezével felső öltönyének karját, mintha tusára készülne, néha székét odahagyja, s a mellette állókkal élénk értekezésbe merül, s ilyenkor közli rendesen legelméesebb ötleteit a szónok és tárgy iránt; midőn pedig a sor reá kerül, már tért nyitott ülőhelye körül s jobb kezével feje tetejét surolva, többnyire igen mérsékelt hangon, de támadó és polemizáló modorban kezd rögtönzött szónoklatához, melynek még váz-

latát sem csinálta előre ki, magát teljesen a percz ötleteinek és az agyában csapongó eszméknek engedvén át. Mig beszél, taglejtései emeltebbek, hangja folyékonyabb és érzesebb, arczjátéka a gondolatok menetével összhangzóbb lesz. Ha az előadás fonalát felvette, az ülőhelye körül nyitott téren fel és le kezd vonulni. Most szenvedélyesen csap az asztalra tenyerével, majd hidegen látszik a közönségtől s nyert jóváhagyástól elfordulni. Midőn nem helyeslő szavak és tompa mormogás követik nyilatkozatait, még fulánkosabb ötleteket, vagy a közvéleménytől még inkább elütő nézeteket lök a tömeg közé, s dacza az ellenhatással arányosan növekedik; mert az ő leigázhatlan s makacs jelleme, ha eszméi iránt idegenkedést lát a hallgatókban, ritkán veszi igénybe azon apró fogásokat, melyek által a gyakorlott szónok a duzzadó kedélyeket visszahódítja és az ingadozó csatát köztapsok közt nyeri meg. Széchenyi ügyes volt a salonokban, mester a rábeszélés taktikájában, szeretett az irodalom által hatni a közönségre, de követelő tömeg előtt nem tudott alázatos lenni, azért, hogy annak kegyét megnyerje.

5. Széchenyi irodalmi és társulati működése.

Mielőtt Széchenyi politikai élete ismertetéséhez fognék, szükségesnek tartom irodalmi működése rajzát adni, hogy annál inkább kitűnjék élete óriás munkássága, mert valójában megdöbbenve gondolkodik az ember, hol vehette a roppant időt ennyi jeles munka megírásához azon ember, ki csaknem minden közhasznu hazai vállalatnak megpendítője, alkotója s fentartója volt, ki a közügyekért fáradott s utazott.

Hogy Széchenyi egy rövid emberi élet folyama alatt annyi szépet, dicsőt és nagyszerűt volt képes létrehozni, onnan magyarázható, hogy rendet tartott működésében, percnyi időt sem vesztegetett el, s helyesen, czélszerűen tudta felosztani idejét, semmit sem tett rögtönözve, pillanatnyi fellobbanás következtében, kiszámítás nélkül, tehát mindenütt s mindig eredménynyel. Első gondja volt, mihelyt a politikai pályára lépett, tettei s könyvei által forradalmat idézni elő az eszmékben, közszellemben, institutiókban, gazdaszat, ipar, vállalatok hazánkban addig kopáran álló mezején.

Először is a magyar lótenyésztés elhanyagolt állapotára fordítván figyelmét, már 1826-ban Pozsonyban a magyar lótenyésztő társulatot alapítá, mely 1827-ben Pestre tétett át s évenkénti díjak, versenyek által nem is reménylett eredményeket idézett elő; később azután az állatok más fajaira is kiterjeszkedvén, magyar állattenyésztő társasággá alakult. 1828-ban jelent meg a „Lovak“-ról irt munkája. Midőn a főherczeg József nádor, mint a magyar akadémia pártfogója, annak alapítóit s több tudósból álló küldöttséget a szervezési munkálatok elkészítésére Pestre hívá, gróf Széchenyi is, akadémiai elnök gróf Teleky Józseffel együtt, legnagyobb tevékenységet fejtett ki e nagy tárgy körül, s az igazgató tagok bizalma által 1830 november 17-én az akadémia másodelnökévé választatott, mely hivatalában évről-évre meg erősítettett.

Széchenyi, mint a politikai, ugy az irodalmi téren is megtudta az „egymásutánt“ határozni, s munkái mint lánczszemek folynak egymásból. Ő anyagi jólétet akart nemzetének teremteni s biztosítani; de a szellem fegyverével. Tudta, hogy minden anyagi vállalat létrehozásához pénz kell, a pénzforgalomnak pedig hitel az alapja, azért első nagyobb irodalmi műve, mely 1830-ban jelent meg, „Hitel“ czimet visel homlokán. Széchenyi „Hitel“ czimű munkáját gróf Dessewffy József „Taglatat“ czimű munkával támadta meg s Széchenyi „Világ“ czimű munkájával válaszolt rá 1831-ben, melyben a „Hitel“-ben előadott nézeteit bővebben fejtegeti s magyarázza. Ugyan 1831-ben a „Magyar játékszinről“ bocsátott ki egy röpiratot, melyben egy Pesten a középponton felállítandó nemzeti színház, s azzal összekötött conservatorium létesítését indítványozta. 1833-ban gróf Andrassy Györggyel Angolországba utazott, hogy a Pest-Budát összekötendő lánczhid tárgyában adatokat gyűjtsön, s miután ott a leghiresebb vízi építészekkel értekezett, kiadta a „Budapesti hid egyesülethez intézett jelentését“ 1833-ban. Még ugyanazon évben készült, de csak később jelent meg Lipcsében „Stadium“ czimű munkájának első kötete. Ez időben történt, hogy a Vaskapu melletti vízépítészeti működésekhez teljhatalmu királyi biztosnak neveztetett ki, mely czélból 1834 elején ismét Angolországba utazott s az év többi részét a Vaskapu mellett töltötte. Ez

időtájjra esnek a Duna-gőzhajózást s a Fekete-tengerreli öszszeköttetést tárgyazó számos, jeles hirlapi cikkei, melyeket az általa organumul választott „Jelenkor és Társalkodó“ czimű politikai lapban bocsátott közönség elé. 1838-ban írta „Néhány szó a lóverseny körül“ czimű munkáját, melyet 1841-ben „A magyar akadémia körül“ és az oly nagy irodalmi forradalmat előidézett „Kelet népe“ czimű munka követte. Hogy lenne a magyar nemzetnek egy Mekkája, hova évenként vagy naponként elzarándokolhatna a tisztelet, hála és kegyelet adóját lefizetni, nagyszerű nemzeti sirbolt felállítását indítványozta s kiadta e czélból „Üdvlelde“ czimű munkáját 1842-ben. 1843-ban jelent meg tőle „Adó és két garas“, 1845-ben „Magyarország kiváltságos lakosaihoz“ ; Eszmetörédékek különösen a Tiszavölgy rendezését illetőleg ; 1846-ban írt a „Balatoni gőzhajózásról.“ 1847-ben jelent meg tőle a „Politikai programtörédék“ s a „Közlekedési ügy rendezéről“ szóló szakértő jeles munka.

Széchenyi fentebb előszámlált műveiből láthatja az olvasó, hogy alig mult el év, melyben egy vagy több jeles munkájával nem adott volna lendületet az ébredő, s folyvást emelkedő közszellemnek, s megítélheti az ő óriási tevékenységét. Az irodalmon kívül, mely által oly nagyszerűen hatott, az egyesületi tér volt azon kedvencz mezeje, melyet legnagyobb előszeretettel mivelt, melyet legbiztosb sikerhez vezetőnek tartott, s melyen annyi dicső eredményt is vivott ki. A polgárisodás nagy tűzhelyeinél sokszor s huzamosan tartózkodván, csak magában Angolországban tizenháromszor fordulván meg, a világkereskedés és ipar s gyakorlati ész ezen klasszikus földjéről gazdag kincseket hordott hazájába. Gyakori utazásaiban először csak élvezetet s szórakozást keresett, utóbb ismeretet s tapasztalatokat gyűjtött, a távol országokban is mindig csak imádott hazájára, s a kelet népére gondolva.

Midőn a hazáérti működés terére lépett, a logikai egymásutánt, melyen az érdekek összeolvasztása s a nemzeti erő emelése felé haladni szándékozott, ekként állítá fel : „szabad s biztos birtok ; ezt megelőző jó törvény ; ezt megelőző eszmesurlódás ; ezt megelőző egybepontosítás ; ezt megelőző kedvessé tétele a hazának, s a haza központjának. Nála tehát a teendők fokozatán Budapest érdekessé tétele volt az

alsó és első lépcső, hogy azután az anyagi s értelmi erők innét vezéreltethessenek. Ezért a lófuttatás, ezért a nemzeti kaszinó felállítása, Pest szépítése, mind megannyi eszközök s csábszerek, hogy a tehetős magyar főurakat Pestre édesgesse, s azok, lemondva a külföldieskedésről, itt töltsék az évnek legalább egy részét. A felső lépcső pedig volt a birtokviszonyok feudális alakzatainak megsemmisítése, a szabad és biztos birtok, mint az újabbkori polgáriasodás mellőzhetően kívánalma s feltétele. Az egyletek a társadalmi téren, a részvényes vállalatok, melyeket Széchenyi indítványozott vagy vezetett, mind ezen most mondott célra; az eszmék érlelésére, összpontosítására s Budapestnek vagyoni, szellemi és izlési felvirágoztatására voltak irányozva.

Széchenyi anyagisággal vádoltatott azon irányért, melyet magas céljai s tervei kivitelére követett; de mindezek alól szorosabb s nem felületes vizsgálódás után kitünik a mély szellemiség. Minden cselekvésének, egész rendszerének vezéreszméje az volt, „hogy csak úgy remélhetünk üdvöt, ha szellemi alapon nyugszik jelenünk s jövődönk, ha azon emelkedik anyagi kiképzésünk és nem viszont.“ Széchenyi, mint mindenben, úgy e téren is sajátos egyéniség volt, s nem csoda, ha modora miatt kortársai félreismerték. Királyi biztossá neveztetését a sérelmi politika emberei rosszalták, ő pedig nem idegenkedett attól, mert kineveztetését eszközül tekintette tervei kivitelére. Ő minden elemet, minden módot felhasznált, mely által az ügyet, melyet keresztülvinni kívánt, előmozdithatta, s minthogy politikai első föllépése óta az utilisatio embere volt, nem annyira ellenzeni, mint alkotni törekedett. A tettek mezején az erők s eszmék egyesítése, associatiók s közvállalatok, eszmesurlódás s összetalálkozó érdekek által kívánt hatni; a jogi reformok mezején annak megmutatása által izgatott, hogy a gyökeres változtatások nemcsak a házára, hanem a jogait feláldozó egyénre is hasznosak; a kormánynyali érintkezés mezején igyekezett az ellentállást lefegyverzeni, bebizonyítván, hogy a szándékolt lépések a kormány s birodalom érdekeit meg nem támadják. Szóval, elvokonait összpontosítani, elvelleneit okokkal meggyőzni, a birodalmi kormányt megnyugtató s megnyerni törekedett, a mely utóbbi csak a teendők oly sorozata mel-

lett volt képzelhető, mely a kormányérdekekkel szemközt álló kérdések vitatását hátrább utalta.

Foglaljuk rövid képbe Széchenyi irodalmi működése hatását. Művei millió agyat hoztak mozgásba, kimeríthetlen eszmeclerére adtak alkalmat, németre fordítottak, európai hirre kaptak. Széchenyi teremté nálunk a politikai irodalmat. Írásmódja egészen sajátos, különbözik minden egyébtől, s a legügyesebbek által is csak tökéletlenül utánoszható. Tele van közbeszúrásokkal, kitérésekkel, de azért az egészen a legnagyobb következetesség s nagyszerű logika vonul végig. Hosszu körmondattai olykor fárasztók lennének, de enyhíti azokat az eszmék gazdagsága, az elmés ötletek, a jóízű, táplálatos tartalom, a csipős gunyor. Nyelve sohasem magyarul. Azért e könyvek örökké érdekes olvasmányok maradnak s roppant kiterjedést nyertek, vette, elnyelte a közönség, mely a gróf munkáit akkor is mohón élvezte, midőn ő már népszerűségét veszttette a nép bálványoltjainak kiméletlen megtámadása miatt. A gyakorlati irányu, sarcastikus könyvekben, melyeknek olvasására az olvasó majd felkaczagott a jól találó elmésségek miatt, majd feljajdult a döfések alatt, helyenkint a legmélyebb s legszentebb költészet, szívet átrázó hazafiui fájdalom s azon sötét, édes melancholia tünik fel, mely ezen, az egyoldalú közvélemény által kizárólag anyagi irányu s prózai felfogásu embernek kürtölt nagy államférfi lelkületének fényoldalát képezi.

(Folytatása következik jövő évben.)

Gróf Széchenyi Ferencz végrendelete.

Gróf Széchenyi Ferencz a nemzeti muzeum nagylelkű alapítója szivből jövő bölcs tanácsokat intézett fiához *Széchenyi Istvánhoz* a legnagyobb magyarhoz. Ezekből a tanácsokból adunk egy kis mutatót:

Azt mondá egy bölcs, hogy az ember élete olyan, mint valami könyv, a mely, ha jól van megírva, egy jó íróra lehet következtetnünk. De, hogy ilyenné válhassunk, életünk folyamát a leghitelesebb tanok és példák szerint kell berendeznünk. *A legrégebb és leghitelesebb kétségkívül, a mi jó urunk Jézus Krisztus tanítása és élete.* Ez legyen tehát a támasz, a melylyel férfikort elérni s vénségedben magadat föntartani törekedjél. Ne szégyenld annak az Istenségnek mintaképét bevallani, a kinek képmása lettél. Kerüld az olyan embert, könyvet, de még saját elméd sugallatát is, mely téged a te Teremtőtől elidegeníteni, jótevőd iránt hálátlanná, s jövődö bírad irányában közönbössé tenni képes lehetne, mert csak is azt fogja ama végzetes napon felismerni, a ki őtet megismerte.

Ha fölébredéskor eszedbe jut, hogy te semmi sem vagy, semmivel sem bírsz, semmit sem tehetsz, úgy lehetetlen lesz arra nem gondolnod, s hálával el nem telni az iránt, a ki által vagy, a ki által tehetsz valamit. Ez az egy kis gondolat kísérve e szavaktól: „Isten én hiszek, reménylek benned, szeretlek és dicsérlek téged“ meg fogja adni neked Isten és embertársaid előtt is azt az alázatosságot, melyre bocsásd meg nekem azt, annál nagyobb szükséged lesz minden reggeltől napestig, egész életed utolsó napjáig, mert az Istentől érdemtelenül reád ruházott javak, ugmint születés, testalkat, ész és vagyon úgy is már nagyon felköltötték benned az önszeretetet, s egyelőre ugyancsak az ifjúkori tetszeni vágyást, a becs és dicsőség szomját idézték elő, de később okvetlen

gőgre, irigységre s a nagyravágyást kísérő minden egyéb bűnökre fognak vezetni.

Igen jól mondja egy bölcs, hogy a ki mindenektől dicsérve akar lenni, az szerfölött sok tisztelettel adózik a dicsőknek és kevéssel a tisztességes embereknek. Te csak az utóbbiak tiszteletét és a hitűek becsülését keresd és taszítsd el magadtól azt a mérget, *a melylyel vesztedre azok kínlgatnak, a kik egyre tömjént hintenek talentumodnak, bátorságodnak és egyéb fényes tulajdonaidnak.* Igaz, hogy a közvélemény mindnyájunk ítélőszéke, mely elől kitérnünk sem nem kell, sem nem szabad, de annak föltétlenül hódolnunk csakis annak kedvébe járnunk még sem lehet, mert ezeknek az ítélőbíráknak nagyobb része hizelgők, élősdiék vagy irigyekből áll, kik csak addig vesznek részt ily tárgyalásokban, míg szavazataikból valami hasznot huzhatnak. *Egy önérzetes ember megvet minden cégéért.* A papagálynak szüksége van cifra tollaira, hogy jó híret fentarthassa, a fülemülének és pacsirtának nincs. Ugy fukarkodjál te is inkább Istentől nyert talentumaiddal, hogy azokat méltatlan és esztelen emberek vagy gonoszok időelőtt kipelengérezve, be ne szennyezhesd, nehogy Isten tőled visszavegye és másoknak adja oda, a kik majd takarékosabban tudnak vele bánni. Nincs nevetségesebb, mint mikor egy ember az ő születésével, vagy testalkatával páváskodik, mert ezekhez ő maga éppen semmivel sem járult hozzá, de igazán elronthatja s megbecstelenítheti mind a kettőt, ha az egyiket más talán alatta álló embertársával érezteti főleg érdemessel, a másikat pedig meggyöngíti és lealjasítja mindenféle kihágásokkal, akár erejének vakmerő tulfeszítése, akár határtalan kényeztetés által.

Tartsd azért becsben fiam a te születésedet, hogy valami szégyent ne hozz reá s fordíts gondot a tested ápolására, hogy az abbanlakvó lélek és szellem szabadabban fejthesse ki jótékony működését.

„Minden bölcssek között az a legbölcsőbbik, a ki azt hiszi magáról, hogy semmit sem tud: de e semmit tudási önismerethez csakis az juthat el, a ki folyvást több és több ismeretek után törekszik, nem pedig az, a ki elhíti magát, hogy már mindennek fenekére látott s bármiről szólhat és ítéletet mondhat. Igaz ugyan, hogy néha egy kis emberkének is elég nagy árnyéka van, de ezt csak a mélyen alászálló nap okozza. Azért igen találóan mondja Montaigne „a tudomány és olvasottság némely kézben királyi pálcza, de sokkal több kézben bohócز ostor.“ — Te édes fiam inkább egy bölcsnek azzal az előrelátásával élj, a ki azt javasla: mindarról, a mit nem tudsz, soha ne beszélj, s arról, a mit tudsz is keveset, mert habár mindenkit abban a kön-

többen fogadunk, a melyben előnkbe lép, de csak ahhoz a belátáshoz képest kísérik tovább, a melyet azután tanusított.“ Ebben leginkább szoktak hibázni azok az ifjak, a kik a mostan divatban levő fesztelen és fecsegő modort követve, *egy-két fölületes fogalomtól megzavarva, tapsoló hallgatóktól, s őket megbámuló léhütöktől körülvéve, a társaságban vezérszerepet visznek*, tetteikben, ruházatukban mintául akarnak szolgálni s valóban annak is képzelik magokat mindaddig, míg őket más, divatosabb uracsok e polczról le nem szorítják őket, mint valami elviselt ruhát félredobják, s testüket csak gyéren takargató tollaiktól teljesen megkopasztják. Való, hogy a szerény visszahuzódás és az illemtudás olyan tulajdonok, melyek mai napság ritkán állapítják meg a szerencséjét valakinek, de biztosan s állandóan megóvják azt s melletted is, édes fiam hiven meg fognak maradni sirodig, sőt haláloed után is kísérőid lesznek, ha neved emlékéhez kötve hagyhatod utódaidra.

A vakon ítéletet mondó világ mende-mondái fölé emeljen Téged önérzeted! *ismerd föl saját bensődben értékedet. Az irigyek és éretlen gyerkőczök gúncsolódásait pedig büszkén lenézheted.*

Egy dicsszomjas és becsvágyó fiatal emberre nézve nem kevésbé veszedelmes sziklát képez a gazdagság. Tégedet édes fiam e tekintetben is millió más embertársad felett ki-tüntetett a te jóságos teremőd. Kiváló bizalmat helyezhetett benned s hű kezelésedben, mikor az ő kegyének gondoskodásának a szegény árvák és özvegy irányában kiosztójává tett. *A pénzt úgy tekintsd, hogy az nálad csak letétben van és semmikép sem a te tulajdonod: s egykor nem azt fogod az ő ítélőszéke elé vinni, hanem csak arról való számádsodat.* E tekintet inditson téged, mindig a pénznek becsben tartására, ha netán annak könnyü megszerzése arra csábítana, hogy azt nem a szükséges és hasznos, illő vagy bár kényelmi kiadásokra, hanem haszontalan, kérkedő vagy éppen káros czélokra fordítsd.

A te alatvalóidnak veritéke s nem egy talán betegségben, inségben, étlen, szomjan élő munkásnak könnye tapad ehhez a pénzhez. E könnyek leszárítása végett, annak nem csekély részét ismét vissza kell hozzájok származtatni, a minden szenvedők atyjának nevében. Ebből beláthatod, mily szigoruan kell e szegények pénztára kezelőjének, valamint az ő alárendeltjeinek is a takarékoság rend és felügyelet elveihez ragaszkodni. Ha ez utóbbiak benned fogják a jó rendnek, belátásnak, szorgalomnak és jótékonyáságnak példáját látni, ugy ők maguk is szorgalmatosan és lelkiismeretesen fognak neked szolgálni s *jobbágyaid iránt igazságosak és emberségesek lesznek.* Távolítsd el szolgálatodból az erkölcstelen, rossz kereszt-

tény, káromkodó, könnyelmű életet folytató embereket. Ezek megfosztanak téged Isten áldásától, megbotránkoztatják alárendeltjeidet, s utóbb mint csalók végzik pályájokat.

Még egy nagy adományt kell felemlítenem, melyet a te jó Istenedtől ajándékba nyertél. Ezt én több alkalommal nem csekély örömömre, mint olyant ismertem fel, mely könnyörülettel, jótékonysággal s igazán nemes érzelmekkel van eltelve, tartsd meg s hiven ápolj magadban ezt a gyöngéd érzületet.

Az Istenségnek egy szikrája az, melynek soha sem szabad kialudni, hanem mindig magasabban s áldásosabban kell fellobognia. De legyen gondod arra is, hogy azután gyöngeséggé ne fajuljon. Ebbe eshetik az ember könnyen-hivőségéből, hiúságból s szerfölött izgékony és hirtelen fellobbanó érzékenységből, melyet hizelgők szemben alázatos tömjénezők, a becsvágy és a népszerűség tetszésnyilvánításainak földidézése által mindinkább ingerelni és tulfeszíteni szoktak. Ezekről óvakodjál édes fiam, s szived minden gerjedelmével ahhoz fordulj, ki azt alkotá *Istenhez*. Ő nem fogja tőled megvonni az ő ihletését, ha őt hívod segítségül s elibe teszed bármely emberi sugalmaknak.

Minő tanácsot is adhatna egy ember, ki maga-magának sem tud a legtöbb esetben tanácsot adni, más embertársainak az isteni szellem ihletése nélkül. Jól mondja tehát egy tudós, hogy az emberek bár fölhuzzák a vitorlákat s rendezik a köteleket s hozzá oly komoly képeket vágnak, mintha e készülődések csálhatatlanok volnának, de egy magasabb ül ott a kormányrudnál s mosolyog hozzá, mondván: „Igy lesz ez és nem másképp.“

Végzem most már édes fiam! Ezek tán utolsó hozzád intézett szavaim, megáldalak újra s reménylem: hogy a siron tul is áldhatni foglak. Szived biztosít engem arról, hogy Isten előtt meg fogsz aztán emlékezni, hogy a legjobb anyának vigasztalója, a kedves testvérek öröme, az ország reménye, az ifjuság disze, szolgálidnak ápolója, *jobbágyaidnak jóltevője* a szegény özvegyek és árvák gyámola s mindenek fölött pedig hitsorsosaid mintaképe fog válni belőled. Hallgassa meg kérésem az Atyaisten, a Fiuisten, a Szentlélekisten. Amen, Amen, Amen.“

Gróf Széchenyi Ferencz atyai intéseinek hatása fiára, gróf Széchenyi Istvánra.

Ha *Szent István* királynak fiához, *Szent Imre* herceghez irt intéseit, tanácsait a gróf *Széchenyi Ferenczével* összehasonlítjuk, találunk eltérést, de eszmerokonságot is.

A legnagyobb magyar mélyen szívébe véste atya tanácsait és e szerint rendezte be életét, fejlesztette jellemét.

Széchenyi Ferencz levele nyomról-nyomra kedves fia jelleméhez van alkalmazva, mondhatni lelki és testi egyéniségéhez hozzá szabva. Hü tükörben láttatja velünk — írja *Zichy Antal* — az élet terhe alatt immár roskadó öreget és életbe kilépendő erőteljes ifjút: azt nagy érdemek árnyékában, ezt reá váró, még nagyobb föladatok sejtelmében; mindkettőt, mint fényes nevek örököseit és utókorra bocsátóját.

Széchenyi Ferencz is a nagy király nyomdokait követve, Istentől indul ki s Istennet zárja be.

Széchenyi Ferencz óvja fiát a *hitetlenségtől*, a XVIII-ik század sokat magasztalt, sokat ócsárolt bölcsészetétől. A jó katolikus érülettel párosult türelmességet ajánlja fiának, ugyszintén az előítéletekkel való szakítást és emberszeretetet.

Széchenyi Istvánban, ugyancsak ezt látjuk, csak hogy még nagyobb vegyülékével a tisztult világnézetnek s fölvilágosodásnak. A valláshoz hozzáköti ő is az egyháznak és papjainak megbecsülését, csak hogy éppen nem nevezi ezeket szemevilágának s minden emberi törvények fölött álló kiváltságos osztálynak. Tudjuk, hogy Széchenyi Istvánt a vegyesházasságok kérdése alkalmából nálunk is lábrakapott papi hajsza nagyon is megbotránkoztatta; noha különben egy alkalmat sem mulasztott el, mely a keresztény hitfelekezetek egyenjoguságának, közjogunkban érvényesítésére vagy legalább megközelítésére kínálkozott. E téren mindig következetesen az ellenzékkel szavazott.

Széchenyi arra inté fiát, hogy minden földi javait, mint reábizottakat csak letétnek tekintse, melynek hovatartozásáról, mint az evangéliumi sáfárnak majdan számolni kell. A mit e tárgyban mond, az valóban megható, s a gazdagok és szegények közötti nagy jövő kérdésének, korát talán századokkal megelőző, de tisztán *keresztényi* alapra fektetett megoldását jelzi. S e jó mag — mindenki tudja — termékeny földbe hullott Széchenyi István nemes szívébe.

Ezeknek az intéseknek fonalát megtaláljuk, ha lépésről-lépésre követjük *Széchenyi István* egész politikai pályáját: küzdelmeit régi ellenzékünk soraiban az *önkény uralom ellen*, ősi alkotmányunk specificus magyar jellegéhez való ragaszkodását, e mellett az idegeneknek, a külföld értelmi és pénzürejének közgazdasági tekintetből oly fontos ide édesgetését, az ország gyérségének szaporítását.

Széchenyi Istvánnak a jogegyenlőségért, jobbágyok felszabadításáért elkövetett örök nagy tetteit, alkotásait, melyekkel nevét, földbe, kőbe, vízbe megörökítette.

Gróf Széchenyi Ferencz levelét mindig magával hordta gróf Széchenyi István. Akkor is vele volt, mikor a Lánchíd felső láncza az építéskor alázuhant és Széchenyit csolnakából a Dunába lökte, melyből csak uszva menekült a budai partra. Az elázás nyomait megtartá a levél. Így került a nemzeti muzeumba, a honnan át kellene vinni az akadémia Széchenyi muzeumába.

Széchenyi mint katona.

Széchenyi István gróf a legnagyobb magyar katonáskodásáról nemcsak saját, de híres katonák leveleiben és a hadtörténetben is találánk adatokat.

Széchenyi nagy lelkét katonáskodása és levelei épp oly kétségbevonhatlanul jellemzik, mint egész élete és nagy tettei. Katonáskodásában is látjuk, mint egész élete folyamán, a bátorságot, önzetlenséget s a páratlan kötelességérzést. Soha maga, sem leveleiben, sem beszédében, hős tetteivel nem dicsekedik. A dicsekedés nem rutinitá be erős jellemét. Semmi erényét nem tartotta erénynek. A bátorságról is úgy vélekedett, hogy *az oly kelléke minden férfinak, mint a bőre.*

Első katonai hőstettével a győri csatában (1805) találkozunk. Nagy katonai fontosságú volt, hogy József nádor a magyar fölkelő hadsereg főparancsnoka, biztosan tudja Meskó tábornok mozdulatait. A Duna mindkét partját egész Gönyőig ellenséges csapatok szállták meg, s ezek előőrsei lépten-nyomon előbukkantak a Rába és Rápcza mentén. Ezt a megbízatást csakis olyan ember végezhetette el, ki szemes, bátor és körültekintő. Gróf Széchenyi Istvánt bízták meg vele. A tizenhét éves főhadnagy, ki vizeken, éjnek, szürkületnek idején gyorsan jutott célhoz ezer veszély között. Pozsonyba is őt küldik futárnak. E mellett a számadásokat pontosan vezette és elől ment a tűzbe. Báró Ertel ezeket írja Győrből: *Gróf Széchenyi Ferenczhez, gróf Széchenyi István atyjához, a nemzeti muzeum alapítójához: „Profozbüntetés terhe alatt tiltottam meg Istvánnak a világos parancs nélkül való puska-tűzbe menést, majd adandó fontos alkalommal odaküldöm én magam. Ha ott marad, excellentiáddal együtt fogom siratni, ha pedig visszajő, mint egy hős fog a világ előtt állani.“*

Már a katonaságnál kitűnt óriási munkaereje. Soha nem pihent. Szabad óráiban folytonosan elméleti és gyakorlati hadtudományokkal foglalkozott, térképeket maga rajzolt.

Ez volt katonaeletének bevezetése. Németország fetszabadításáért Napoleonnal vívott hadjáratban már mint kipróbált katona arat babérokat. Folytonosan a legveszedelmesebb helyekre futár. A legnagyobb pontossággal végzi el küldetéseit, pedig rettenetesen leli a hideg. Széchenyit *akkor is a lélek táplálta*, beteg testének engedelmeskednie kellett. Egy napi pihenés, olykor pár órai is elég volt, hogy ruganyosságát visszanyerve, uj meg uj erőfeszítésekre vállalkozzék az ifju kapitány.

Szüleihez irt levelében megbírálja a hadviselést is, méltányolja az ellent és kijelenti pl., hogy a francziáknak rendes csatasorban sokkal biztosabb átnézetük van, mig az osztrákok apróbb támadásoknál vannak előnyben.

A történetíró higgadtságával adja elő, hogy mily nehéz a szövetséges hadseregben a helyzet. Mennyire nehéz Schwarzenbergnek a fővezérnek a többivel kijönni, azután az orosz császárral, a porosz királylyal, az angolokkal, kik mind bele akarnak szólni a dologba.

Hogy mit művelt a lipcsei ütközetben, ezt sógora gróf Zichy Ferdinánd írja le. 1813. november 15-én kelt levelében: „Meg nem foghatom, hogy Stepherl (ez volt a neve a család körében még Ferencz császár előtt is) mit sem szólt róla, ergo nekem kell ezt tenni, mert Neiperg nem tudta. Stepherlt Schwarzenberg herczeg 16. és 17. közt éjjel Blücher tábornagyhoz küldte, hogy ötét 18-ára meghivja az ütközetre, (mert nálunk az a divat, hogy mint valami ebédre beinvitálják az urakat). Eljárt megbízatásában s egyuttal átvitte a parancsot a svéd koronaherczegnek is meghívására. Blücher s még inkább Kreisenau legkevésbé sem biztak abban, hogy ezt az ingadozó félbolondot ily lépésre rábirhassák. Ekkor Stepherl gyors elhatározással így szól Blücherhez: Adjon kegyelmességed nekem egy jó lovat, — Mit akar ön fiatal ember?

Felelet: Rábirom a koronaörököt, hogy jöjjön hozzánk bármibe kerül is. Tetszett az öreg hadvezérnek, s a fontos vállalathoz egy lovat és áldását adta. Stepherl elvágta a svéd koronaörökshöz, kit számos tiszt társaságában talál. Kijelenti ezek előtt szándékát, hogy a herczeget fel fogja hívni mind a két császár és a porosz király nevében, hogy Lipcse-felé induljon. Egyikök azt kérdezte, van-e megbízása? Megvallotta, hogy nincsen, *de hát legfőlebb a saját fejét koczkáztatja, mely a közjóért nem drága*. Bejelentették. Stepherl bátran a koronaherczeg elé lépett és elmondta mit akar. A koronaherczeg nemmel felelt, majd himelt-hámolt. Stepherl nem veszi el lelkibátorságát és irást kér róla, hogy a három monarka meghívását Lipcsére átadta. Ezt a herczeg megadja, de azután gondolkodik, visszaszólitja Stepherlt, behivatja a

tábornokait. Stepherl kijelöli az utat, a koronaherczeg megindul, kellő pillanatban érkezik s eldönti a lipcsei csatát, mely menthetetlenül elveszett volna.“

Egy más forrás azt állítja, hogy Széchenyi István figyelmeztette a habozó Bernadotte-ot, hogy koronája forog kockán, ha most az események színhelyén nem mutatja magát és nélküle nyerik meg az ütközetet.

Széchenyi tömérdek lovat levagolt tönkre a hadjáratban és ki is lőttek alóla, köztük híres szürkéjét is, mit az egész tábor megsajnál. Széchenyi 1814. márczius 3-án kelt levelében érdekes ez a részlet: „A tábornagy ismét Blücherhez küldött, kivel nem volt összeköttetésünk. Ezer akadály között francia katonáktól és parasztoktól nyulként hajszóltatva, részint gyalog, részint lovon hihetetlen sebességgel érkeztem el Tére-Campe roise-ig. Senki nem tudott Blücherről és hadtestéről. Istenhez fohászokodva segítségért, ködös éjszakán, leégett falukon, kifosztott kastélyokon át bolyongtam anélkül, hogy egy lélekkel is találkoztam volna. Csak a hold kísért, a felhőkön bágyadtan áttörő fénye, mintegy védelembe látzott engem és lovamat fogadni. Így tartott ez reggelig, míg végre katonákra s Blücher tábornagy hadseregére akadtam.“

Elvégződött a hosszú harcz. Széchenyi így adja ezt szüleinek tudtul: „Vége van a hosszú harcznak, szépen dicsően ragyog a jövő előttünk, mely nemrég oly sötétnek látszott, Szabaddá lett az emberi nem, szivhatja ismét szülőföldje levegőjét.“

Széchenyi egy levélben csodálkozik azon, hogy a nyugdíjazott világ ura oly békén türi sorsát, pedig senkisé is volt *oly alantjáró gondolkozásu*, hogy ily lealázás túlélésre képesnek higye őt.

Széchenyi ezután 1815-ben az 5-dik huszárezreddel Olaszországban Bianchi altábornagy vezérlete alatt a Murat ellen folytatott hadjáratban vett részt, hol szintén nagy hősiességgel harczolt s Murat pompás gárdaezredét támadásával megsemmisítette. Az olaszországi hadjárat kimenetele után látva, hogy a katonai élet tétlenség lenne. Londonban és Párisban hosszabb ideig tartózkodott és 1816-ban hazajött s ezután 1818—19-ben beutazta keletet és hazaérve megkezdte hadjáratát és hőstetteit a politikai életben hazája javára.

Igaz szó.

— Gróf Széchenyi Istvántól. —

A magyar haza soha nem volt derék, sőt kitünő férfiak hijával. Egy nemében a hazafiaknak azonban mindig szűkölködött; olyakéban t. i., kik tartózkodás nélkül a nemzet szemére lobbantják az igaz szót. Mert hiszen a legjelesebbek is, vagy hallgatva túrték, sőt türik fajtánk nem egy árnyékol-dalát, vagy ilyeseket leplezve, mindig oly hizelgő szavakba burkolák s burkolják gáncsoló észrevételeiket — míg a dicsérők és tömjénzők sora mindig felette hosszú volt — hogy a sok hizelgés közepett, melynek a magyar minden időben oly édesörömet adá magát áldozatul, bizony ekkorig sem jutott még, s pedig a nemzet nagyobb része, a „nosce te ipsum“ tökéletes birtokába; és ilyesbe mindaddig bizonyára soha nem is jut, míg tán ezen téma szerint, mert nem dicsér minket más, tehát dicsérjük magunkat minmagunk, nem egy magyar gondolja szoros tisztében járónak és ilyesért köz-tapsot is arat, ha mindenütt palástolni, kiszépitni ügyködik a haza bűneit, s minden legkisebb gáncsra is ex officio achillesi (!?) haragra lobban. Mintha bizony egy kissé fényesb külmáz nagyobb kincs volna nemzetekre nézve, mint belső jobblét! Mely utolsó azonban soha nem szokott lenni édes ámitások, de inkább csak igaz, habár fanyar szavak eredménye.

Az igaz szó nem tűrése kimondhatlan nagy szerencsétlenség. Mert valamint csak azon egyén üdül, ki erejét ismerve, azon sem tul, sem innen nem cselekszik, szintugy éri csak azon nemzet kifejlődhetésének legmagasb fokát el, mely tehet-ségével bölcsen sáfárkodva, sem elbizottságra soha nem vetem-ül, sem soha kétségbe nem esik.

Az igaz, habár marczona szót terjeszteni ehhez képest szintoly kötelesség, mondom, éppen nem érdem — valamint az ilyest nagylelküen elbirni, midőn a legférfiasb tett egy-szersmind a leghasznosb számítás is.

És e tekintetben tán én voltam első — és ha van a magyar haza körül kis érdemem, az bizonyosan ez, melylyel egyébiránt nem kérkedem, hanem azt csak mint eldönthetlen tényt hozom fel — ki soha nem csepegtetém a hizelgés mér-gét legkisebb mértékben is honfitársaim kebleibe.

Gróf Széchenyi István imái.

„Mindenható bírása az embereknek, s a megfoghatatlan mindenségnek, aki előtt bámulattal és imádással borulok le, s csak gyöngeségemet s aggódó szívem dobbanásait érzem, engedd mérlegelnem magamban azt az erényt és tökéletességet, melyet az ember minden hibái s tomboló szenvedélyei mellett itt e földön elérhet. Add nekem a benső vigaszt s a lélek csendes nyugalma, mely nélkül a röghöz kötött ember a te szemléletedben nem gyönyörkedhetik s lelke ama magas földfeletti szárnyalást el nem érheti, melyre a tétovázó kedélyt az ájtatos ima rövid perczekig képesitheti. Engedd, hogy ily magaslaton megmaradhassak, s aczélozd meg elmebeli tehetőségemet, hogy bár még életben vagyok, le!kileg halott lehessek s tiszta képzelettel hozzád fölemelkedve a te jóságodat és nagyságodat megismerjem, s földi létem célját fölfoghassam. Tedd meg magad, hogy eszem megértsen téged. Tisztítsd meg lelkemet az előítéletektől, s töltsd el szívemet véghetetlen béketűrőssel és szeretettel az egész emberiség iránt. Vess fátyolt az elmúlt életemre s engedd meg, hogy tapasztalataimból, kalandjaimból, hibáimból és vétkeimből, végre az a mi legjobb lesz, háramoljék reám, boldogult öreg atyámra és szeretett C* sógornőmre, s oly utakon, melyeket Te legjobbnak vélsz, vezess el engem végre hozzájuk, a kiket oly forrón szerettem. Engedd, hogy éltem napjait S.-val osztthassam meg s általa találhassam meg azt a vigaszt és békét, melyet magam soha se fognék megtalálni, s hogy vele egyesülve szentelhessem neked s a te dicsőségednek életemet. Ha pedig jobbá nem lehetnék általa, sem ő jobbá nem lehetne általam, úgy inkább válassz el bennünket, s engedd, hogy különböző utakon valamikor az örökkévalóságban ismét összetalálkozhassunk.“

Mindenható Isten, hallgasd meg minden órai imámat. Töltsd el szívemet angyali tiszta szeretettel embertársaim, hazám s honfiaiim iránt. Világosíts föl engem egy cherub lángszellemével, erős eszével. Engedj a jövőmbe pillantanom s megkülönböztetnem a jónak magvát a gonoszok magvától. Add tudtomra, mit tegyek és miként kezdjem, hogy neked egykor azon tőkéről, melyet reám bízál, beszámolhassak. Gondolkodni akarok és dolgozni éjjel és nappal, egész életmen át. Segítsd sikerre azt, a mi jó; tipord el csirájában azt, a minek rossz gyümölcse lehetne. Nyujtsd segélyedet, hogy minden heves indulatot elnyomhassak magamban. Engedd, hogy igaz lelki alázattal tekintsek mindent a világon s fogjak hozzá bármihez. Azt az angyalt pedig, a kitől világosságot nyerek, engedd élni békében s csendes boldogságban!

Ezen imám ne szóval legyen elmondva, hanem tetteimben szünetlen az éghez bocsátva. (Decz. 1826.)

*

Isten, te foglalatja minden jónak, magasztosnak, tökéletesnek, befejezettnek, töltsd meg szívemet és lelkemet a Te szellemeddel.

Erősíts meg engem mennyei hatalmaddal, hogy földi gyarlóságaimon erőt véve, elmémet hozzád fölemelhessem!

Tisztíts meg érzékeimet minden hozzám tapadó földi salaktól, s világosságoddal töltsd be emberi természetemet, hogy ez a Te műved hozzád méltó lehessen.

Önts bizalmat lelkembe, s ne engedd meg, hogy a te végzéseidet bírálgassam, vagy éppen kételkedhessem a te mindenhatóságod, mindentudásod és véghetetlen irgalmaságodban.

Add végre a te legjobb áldásodat minden hozzátartozóimra s barátimra, hogy egykoron mindnyájan együtt Téged dicsőíthessünk és magasztaljunk mindörökké Amen. (Decz. 16. 1832. Cr. — imakönyvébe.)

Zarándokoljunk Nagy-Czenkre.

A magyarok igazi zarándokhelye legyen *Nagy-Czenk*, hol a legnagyobb magyar, *gróf Széchenyi István* örök álmát alussza s a hol szép és sikerült szobra áll.

Imádkozunk hamvainál, hogy legyen Magyarország olyan, aminővé ő akarta volna tenni.

A magyar ifjuságnak.

Pünkösdi ünnepén összegyülnének az apostolok. A szentlélek tüzes nyelvek alájában rájuk szállva, megihleté lelkeiket az *eszményi érzelem tüzével, elméjüket a jónak akaratával* és szivöket, az Eszme küzdő erősségével, s ők szétmenvén az egész világon, minden népeknek hirdetik vala az igét.

Valának pedig ők tizenheten.

Hazám ifjusága! Fiatal Véreim! Ti is összegyülnétek Pünkösdi ünnepére. Hogy tanácskozzatok bajaitokról, kötelességeitekről, a jelen és jövő nagy feladatairól, testvér-békében, testvér-szeretetben, a magyar nemzet művelt ifjuságához méltó komoly jóakarattal.

És mi, — a *jelen* nemzeti munkájának öreg katonái, őszülő apáitok, a kik magunk is az ifjai lelkesedés tüzétől égünk, mikor Titeket a *nemzeti Ideálok* harczosainak sorában látunk, a kik forró szeretettel, megbocsájtjuk hibáitokat, tévedéstekeket is, hiszen ti vagytok a magyar ifjuság, a kik utánunk következtek majd a magyar nemzeti állam ezeréves épületének munkálásában — mi, apáitok, — büszke örömmel és ezer reménységgel küldjük üdvözlő szavunkat felétek, ifju apostolok!

Mert azok vagytok Ti! — a kik apáitoktól örökölt hon-szerelmetek tüzével hirdetik ma még, — munkáljátok majdan az igét! *a szebb jövőt, s a tevékeny hazaszeretet* munkájával vagytok hivatva azt megvalósítani.

Oh! lesz-e hozzá erőtök!? Türelmetek a szenvedésre, a lemondásra, kitartástok az akadályok özönében, le nem hülő hevüléseitek a jéghideg közöny és ellenséges hatások sivatagában?

Méltók vagytok-e, hogy az igaz *magyar ifjuság* büszke nevét viseljétek? Lázba tud-e jönni véretek a *Legnagyobbaknak* magasztos buzdítására!

„Hazám reményei! Romlatlan ifjak! Nem veszhet-e bennetek a sziv, nem emelkedik-e a mindennapiság fölé

lelketek, nem hangzik-e bennetek isteni szózat, hogy ti vagytok hivatva egy sarjadék népet megmenteni, egy fejletlen törzsökös nemzetet eszményi magasságra emelni? *Egy szebb jövőnek uraivá lenni vagytok hivatva, ha mertek nagyok lenni! Lépjetek hát valódi hazátok hü szolgálatába, melyen kívül egy sincs számotokra hely!*“

Oh, megértitek-e a prófétai jóslat nagyszerű szavát?

Nem a köznapi harczok kufár demagógja, nem a hasznothajtó hazafiaskodások jött-ment, hamis prófétája és álapostola kiáltja néktek e nagyszerű buzdítást, de a *legnagyobb magyar*, a ki haldokló hazáját életre kelté, újjá teremté, — a ki hazafiui nagyság és önzetlenség ideálja mindenek között, — a ki annyira tudta szeretni hazáját, hogy lelkét annak sorsa örületbe kergeté: gróf *Széchenyi István* szelleme szól hozzátok ezekben a szavakban: „*Merjete nagyok lenni, mert tiétek, a magyar ifjuságé a jövő, az ut és az élet a Magyar haza nagyságához, dicsőségéhez, csak szolgáljátok hiven valódi hazátok szent érdekeit!*“

Hogy ezt tehessétek, — szállja meg lelkeiteket a Szentlélek ereje pünkösdi ünnepén!

Lobogjon sziveitekben a *hazaszeretet* olthatatlan tüze, mint az irás csipkebokorjának tiszta lángja.

Indítsa tetteiteket a magyar hazánk vérben, dicsőségben gazdag történetének nagy tanúságaiból merített *nemzeti öntudat*.

S legyen legszebb erényetek, minden harczaitokban diadalt biztosító fegyveretek a *Jézus Krisztus* keresztény erkölce: akkor nem tévedhettek, nem hibázhattok, egymást megértitek a gróf *Széchenyi István* jóslatát.

Ha kérdezitek, miért szólok Hozzátok a mai napon, — feleletül csak azt mondom Tinéktek, a mit *Szemere Miklós* a magyar ifjuság legigazabb barátja s a nemzeti eszme önzetlen vezére mond *Fiatál Véreim* című művének zárószavaiban:

„Hát azért teszem, mert szeretlek Titeket, mert sziveitekhez, lelketekhez akarok szólni! . . . Szólok, mert szeretem fajom és akarom, hogy éljen szabadon, boldogan, ne veszzen el.

Szólni késztet szívem, parancsolja eszem, szükség van rá, a magyarok Istene úgy segítjen!“

Schottola Ernő Budapesten

Műszaki központi üzlete: Andrásy-ut 2. sz.

A ruggyanta (gumi) gyártás meghonosítója Magyarországon.

Ajánlja dúsan felszerelt raktárát, mindennemű sebészeti, betegápolási, gumi és kényelmi cikkekben.

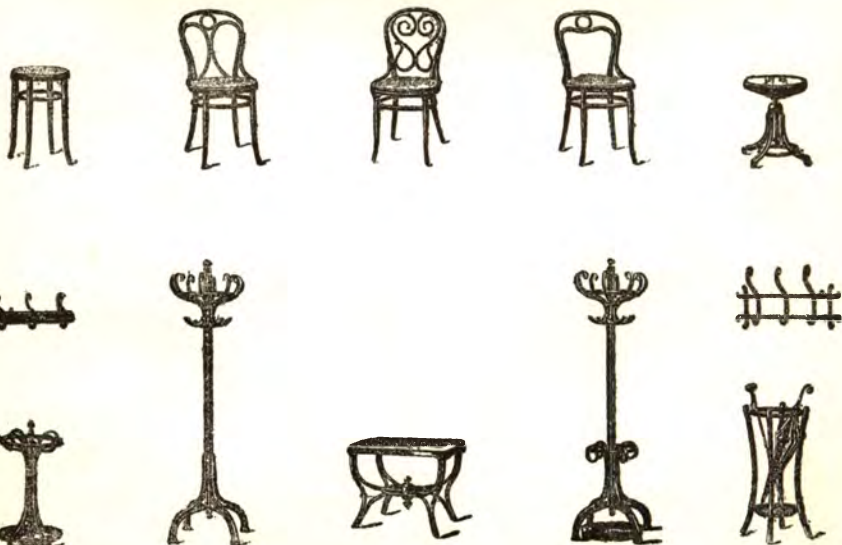
Nagy gyári raktár, pincze gazdasági gépekből és eszközökből; ruggyanta, kender, tekercs, csigatömlőkből. Teljes malom-, tűzoltói-, szesz- és cukorgyári felszerelésekből; ugyszintén sörfőzdek, bányák és tejgazdaságok részére szükséges cikkekben.

Nagy választék vízmentes ponyvákban. Óriási raktár sportcikkekben, a legjobb gyártmányú sárczipők- és vízmentes esőköpenyegből stb.

Képes árjegyzék kívánatra, minden cikkről külön ingyen és bérmentve küldetik.

Thonet Testvérek

Budapest, IV., Váci-utcza 11. szám.

Tömören hajlított fabutor-gyárainak főraktára. — Árjegyzék ingyen és bérmentve küldetik.

PANNONIA-SZÁLLODA

elzmann Ferencz éttermében

naponta kitűnő cigány-zene.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje

== BUDAPEST, I. ker., Kelenföld. ==

Készít **Gőzgépeket**: fekvőket és állókat minden nagyságban és magasnyomású compound- és triplexpanziós szerkezettel; mint különlegességet a *szabadalmazott Frikart-féle kényszermozgású vezényművet és gyorsanjáró gőzgépeket* dinamogépek hajtására; hajtógépeket. **Lokomobilokat** kihuzható forr- és hűtőcsöves kazánnal. **Szivattyugépek** Worthington és egyéb rendszerek szerint. **Gőzkazánokat**: tüzelő-, forraló- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességeket: *szabadalmazott Bánó- és Szücs-féle biztonsági vízcöves kazánokat. Teljes hűtőtelepeket és jéggyárákat* szabadalmazott ammonial-rendszer szerint.

Vízműtelepeket, gőzmalmi- és téglagyári berendezéseket.

== Dohánygyári berendezéseket. ==

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott külömb-zék emeltyű szerkezettel.

BITTNER ALAJOS

VENDÉGLŐS

Téli és nyári helyiségek.

Budapest, I., Krisztina körút 75

KAPSZ JÓZSEF MARGITSZIGETI VENDÉGLŐI

CZIGÁNY-ZENE.

KATONA-ZENE.

Császárfürdő

Budapesten.

Elsőrangú kénes hévvízü gyógyfürdő páratlan gőzfürdővel, legmodernebb iszapfürdőkkel pompás ásványvíz uszodákkal kő- és kádfürdőkkel, 200 kényelmes lakoszobával. A legszolidabb kezelés. Prospektus kívánatra ingyen és bérmentve.

Telefon 62—72.

Telefon 62—72.

Fűszer-, csemege- és bor-kereskedés

TOMCSÁNYI GYULA Budapest

VIII., KEREPESI-UT 17. sz.

Erdélyi különlegességek. Angol tea, rum nagy választék. Narancs, citrom, déli gyümölcs nagyban és kicsinyben.

Ingyen csomagolva.

Ingyen csomagolva.

Pannonia szálloda

BUDAPEST, Kerepesi-ut 7.

**Elsőrangú szálloda, a fő- és szék-
város középpontján.**

A keleti és nyugoti pályaúdvárosok köze-
lében, a nemzeti és népszínház között.

Villamvasuti közlekedés
minden irányban.

Az újkor igényei szerint minden kénye-
lemmel berendezve. 130 szoba, fürdő-
szobák, diszszalon, olvasóterem,
gyönyörű üvegföldelű téli kert,
elegáns éttermek és különszobák
(Chambres séparées). Kávéház. Villa-
mos személyfelvonó (Lift). Telefon.
Kizárólag villamos világítás a ház
összes helyiségeiben.

Folyosók, lépcsőház, fogadócsarnok és
a téli kert légfűtéssel vannak ellátva.

Mérsékelt árak.

Glück Frigyes, tulajdonos.

GANZ ÉS TÁRSA vasöntöde és gépgyár
részvény-társaság
BUDAPEST

KÉSZIT: a) gépeket és építési munkákat, teljes malomberendezéseket, vasuti kocsikat és vasuti felszereléseket, transmissiókat.

SPECIÁLITÁSAI: b) **Kéregöntvény** vasuti kerekek, váltók, zuzóművek, hengerek és ágyugolyókhoz. **Aczélöntés. Hengerszékek** kéregöntetű hengerekkel mind a magas malmászathoz, mind pedig a parasztra örléshez s **egész malomberendezések.**

Facsiszóláshoz, papír- és cellulosa-gyártáshoz való gépek. Vízkerékeket nagy sikerrel pótló turbinák. Zsilipek. csővezeték, tricsiós kapcsolások, rotatiós dinamo-méterek.

Mechwart-féle forgó petróleum- és gőzeke.

Elektromos világítás s erőátviteli egyirányú váltazuzó- és forgóárammal, dynamo-gépek, motorok, elektromos bányaberendezések, felhuzók, szellőztetők, elektromos utak, hordozható elektromos furógépek: elektromos daruk, szivattyúk, ivlámpák, mérőkészülékek stb.
VÁROSI IRODA: IV., Ferencziek-tere 2. sz., a hol mindig dús választékát tartjuk a világító testeknek, a legkülönbözőbb kivitelben és stílusban, ugyanottan megtekinthetők saját rendszerű elektromos gép- és motoraink és petróleum- dynamo-gépeink is.

Wampetich Ferencz

állatkerti vendéglője

Városliget, Budapest

NAPONTA KATONA-ZENE.

Első magyar

aczelírótoll-, tollszár- és indigó-másolópapirgyár

SCHULLER JÓZSEF, Budapest

gyárt aczelírótollakat, tollszárakat, iratkapcsokat és rajzszegeket, fény-
érzékeny papirokat és vásznakot, pozitív és negatív, rajzmásoló-, indigó-
és színes másolópapirokat, viasz- és ceresinpapirokat, olajlapokat.
Gyártelep: X., Gyömrői-út 61. Iroda: VI., Dainok-utca 61.

Nyakkendő különlegességek.

Rövidárúk nagy választékban.

DOCTOR ADOLF uri, női divat és vászon-
árúház

BUDAPEST, I., Krisztina-körút 81.

Különlegességek szövött- és kött-árúokban. Saját készítményű
fehérműek. Szőnyeg- és takaró-raktár.

Telefon szám 127.

Telefon szám 127.

FHM JÁNOS VENDÉGLŐJÉBEN

a Nemzeti Színház bérházában

Ma és minden este **FARKAS PALI** Ma és minden este

hangversenyz

Alapított 1869-ben.

Alapított 1869-ben.

Magyar Jelzálog-Hitelbank

Budapest, V., Nádor-utca 7. szám.

Tartalékalap circa 32 millió kor. * Befizetett alaptőke 40 millió kor.

Igazgatóság: Elnök: Beck Nándor (vezérigazgató). Tagok: Gróf Dubsy Adolf ő excellenciája, Gróf Nádasdy Ferencz ő excellenciája, Dr. Beck Gyula (igazgató); Bernrieder János, Dorizon Lajos, Kubinyi Árpád, Minkus Jenő és Thors J. Henrik. — **Felügyelőbizottság:** Elnök: Sarbó Vilmos. Tagok: Dr. Bamberger Béla, Matuska István és Gróf Széchényi Aladár. Póttag: Hevesi Bisicz Lajos. — **Igazgatók:** Kun Ákos, Obersohn Benő. — **Igazgató-helyettes:** Detsinyi Arthur. — **Czégvezetők:** Gosztonyi M. Dezső, főkönyvelő; Harkai József, főellenőr; Dr. Neumann Miksa, titkár; Okolicsányi Gyula, ügyész; Szántó Aladár, főlevelező.

Legbiztosabb tőkebefektetés céljaira legjobban ajánlhatók a Magyar Jelzálog-Hitelbank

4⁰/₀-os és 4¹/₂⁰/₀-os záloglevelei és községi kötelezői.

Ezen záloglevelek és községi kötelezők, valamint azok kamatszélvényei az 1899:XXX. és illetve 1897:XXXII. t.-c. értelmében a tőkekamat- és járadókadótól mentesek. Mindkétrendbeli értékpapírok óvadékképesek és arra alkalmasak, hogy azokba községek, testületek, alapítványok és nyilvános felügyelet alatt álló intézetek pénzei, továbbá hitbizományi és letéti pénzek — a záloglevelekben gyámoltak és gondnokoltak (1885:VI. t.-c.) pénzei is — továbbá a cs. és kir. közös hadügyi-, valamint a m. kir. honvédelmi miniszterium körrendeletei értelmében katonai kázassági óvadékok gyümölcsözőleg ethelyeztesenek és végre az összes m. kir. állami hivataloknál szolgálaiati és üzleti biztosítékokra fordíttassanak.

E záloglevelek a községi kötelezőkre az Osztrák-Magyar Bank összes bankintézetei nyujtanak kölcsönt.

Fenti címletek mindenkor a hivatalos napi árfolyamon jutalékmentesen kaphatók

===== a bank pénztáránál, =====
a hol a szelvények és kisorsolt címletek beváltása is jutalék- és költségmentesen történik.

MAURER SÁNDOR

épület- és diszmű-bádogos, légszesz-
===== és vízvezetékberendező =====

Budapest, I., Attila-utca 31.

Elvállal :

légszesz, vízvezeték, csatornázás,
fürdőszoba és angol árnyékszék
===== berendezését. =====

Továbbá :

mindennemű bádogosmunkákat és
===== javításokat =====

jutányos árak mellett.

Gr. Széchenyi István emlékeért alakult bizottságtól.

Nagyérdemű hazafiak!

Sivár, fajunkat vetköztető korunkban, a társadalom és a magyar faj megmentésének egyetlen és biztos horgonya a legnagyobb magyar, *Gr. Széchenyi István* szellemének felébresztése, az ő elvei és eszméi diadalra juttatása.

Csepegtessük ezt be minden magyar anya, férfi és gyermek szívébe, hogy Magyarország csakugyan legyen. A „*Buda és Vidéke*“ (Keresztények Lapja) a Széchenyi kultusz közlönye, kegyelettel ápolja a legnagyobb magyar emlékét, terjeszti elveit, eszméit. Előfizetési ára egy évre 12 kor., félévre 6 kor., évnegyedre 3 kor., (kiadóhivatal: Budapest, I. ker., Krisztina-körút 111.) Szerkeszti *Erdélyi Gyula*, ki Széchenyit komolyan tanulta.

Kérjük méltóztassék e határozott *keresztény* lapot megrendelni, mely érdekes és a magyar fajt védő tartalommal jelenik meg és *időnkint kép- és könyvmellékletet ad.*

Gr. Széchenyi István emlékeért
alakult bizottság.

OSZEK

OSZEK

OSZEK